

ÖYKÜLERLE ARAP ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

Hazırlayan:

Prof. Dr. Abdullah Kızılcık

ÖYKÜLERLE ARAP ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

Hazırlayan:
Prof. Dr. Abdullah Kızılcık

Editör:
Alpaslan Fener Burak

Redaktör:
Mahmut Şan

Kapak Tasarımı:
Mehmet Akkurt
Nisanur Çelebi

**İstanbul Üniversitesi Farabi Avrasya Çalışmaları
Uygulama ve Araştırma Merkezi
İstanbul/2022**

Demavend Yayınları
Elektronik Yayınlar Serisi: 25
İstanbul, Ağustos 2022
Yayın Yönetmeni: Neval Güzelyüz
Hazırlayan: Prof. Dr. Abdullah Kızılcık
Editör: Alpaslan Fener Burak
Redaktör: Mahmut Şan
Kapak Tasarımı: Mehmet Akkurt – Nisanur Çelebi
Dili: Türkçe

© Bu eserin bütün hakları Demavend Yayınları'na aittir. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'nın hükümlerine göre eserin tamamı ya da bir bölümünün, izinsiz olarak elektronik, mekanik, fotokopi veya herhangi bir kayıt sistemi ile yayınlanması, çoğaltılması ya da depolanması yasaktır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 51286
ISBN: 978-625-7087-28-5

Tercüme hakları, İ.Ü. FAMER adına Prof. Dr. Abdullah Kızılcık'a aittir.

**İstanbul Üniversitesi Farabi Avrasya
Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi**

☎ : +90 212 440 00 00

E-mail: famer@istanbul.edu.tr

Web: <http://famer.istanbul.edu.tr/>

Demavend Yayınları
Başak Mah. Mimar Sinan Cad. 2AD/47
Başakşehir-İSTANBUL
☎ : 0090 212 500 36 07
demavend@demavend.com.tr
<http://www.demavend.com.tr>

Kütüphane Bilgi Kartı

(Cataloging-in-Publication Data)

1. Arapa 2. Atasözleri 3. Deyimler 4. Öyküler

Tercüme ve Tashih

Abdullah KIZILCIK

Mahmut ŞAN

Fatma URESİN

Fatma Şeyda SELK

Zeynep TOKER

Yasemin SEYREK

Şüheda ÇAKIRCA

Hatice ZAFER

Nur Pamuk KURU

Betül BAYCAR

Betül ŞEKER

Vildan DÜLEK

Fatma GÜZEL

Zeynep KELLERBAĞI

Emine BİLİR

Merve ÖZTÜRK

Dilek KARAGÖZ

Elif EROL

Seher KAYA

Asma HAMDY

Hafize KURT

Büşra KAFTANCIOĞLU

Güller ÖZDEMİR

Betül KARAKUŞ

Büşra KALKAN

Şeydanur KIR

Fatma BULUT

Elif ÖZDEMİR

Betül BAYCAR

Ayşe UÇURAN

Ayşe Nur BUZRUL

Kevser ÖZÇELİK

Arzu BURSA

Mahmut AĞUŞ

Zehra GÜLLER KARAKOÇ

Betül KARAKUŞ

Fatma DÜNDAR

Kübranur BAKIR

Betül MANAV

Eda DEMİRYÜREK

Rüveyda YILMAZ

Oğuz Arif DEMİR

Melike ABUŞ

Önsöz

Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde "Tercüme Atölyesi"ne katılan lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerimizle birlikte hazırladığımız bu eser, bir çeviri uygulaması olmasının yanı sıra Arapların tarihten günümüze dek sıkça kullandıkları 40 deyim ve atasözünden oluşmaktadır.

Tarih boyunca milletlerin bilgi, kültür ve deneyimleri hep merak konusu olmuştur. Bu maksatla toplumların dillerini ve kültürlerini öğrenmenin en etkin araçlarından biri de atasözleri ve deyimlerdir. Ayrıca dil becerilerinin etkin kullanımı zengin kelime hazinesine bağlıdır. Bu birikimi oluşturan ise sadece kelimeler değil o dile ait kültürel birikimi de yansıtan atasözleri ve deyimlerdir.

Atasözleri ve deyimler her dilde olduğu gibi Arapların da tecrübe ve birikimlerini yansıtan bir kültür aynası olmuştur. Elinizdeki bu kitap, atasözleri ve deyimlerden hareketle Arap/İslam kültürüne ait birikim kazanmak ve de bu kazanımları pratiğe aktarmak isteyenler için hazırlanmıştır. Ayrıca daha önce Arapçası yayımlanan bu eser, Türkçe-Arapça karşılaştırması ile okuyarak kelime dağarcığını zenginleştirmek ve çeviri alanında pratik yapmak isteyenler için de bir fırsattır.

2019 yılında "Örnek Hikâyelerle Arapça Öğretiminde Atasözleri ve Deyimler" adıyla Arapçasını hazırladığımız eserin Türkçesini sunuyoruz. Hem Türk okuyucusu hem de Arapça bilip de tercümeleri karşılaştırıp deneyim kazanmak isteyenler için ideal bir kitaptır.

Yararlı olması ümidi ile...

Prof. Dr. Abdullah Kızılcık
İstanbul/2022

Giriş

Arap Atasözleri ve Deyimler

Arapçada “mesel (emsal)” tabiriyle ifade edilen atasözleri ve deyimler, kullanım bakımından insanlık tarihi kadar eskidir. Bu ifadeler insanlık var oldukça söylenmeye ve ortaya çıkmaya devam edecektir. Çünkü dil ve edebiyat, kültür ve medeniyete ulaşmak için bir köprüdür. Atasözleri ve deyimler de bu köprünün temel taşlarındandır.

Atasözleri ve deyimler gerçek anlamları yerine mecazlı bir mana kazanarak nesilden nesle aktarılan ve halka mâl olan kalıplaşmış ifadelerdir. Aslında her atasözünün bir söyleniş hikâyesi vardır. Ancak bunlardan pek azı günümüze ulaşmış ve diğerleri de zaman içinde unutulup gitmiştir. Arap atasözlerinde de durum böyledir.

Atasözleri çoğu kez ölçülü ve kafiyeli olur. Böylece akılda daha kolay tutulurlar. Ayrıca aliterasyon başta olmak üzere pek çok atasözünde cinas, kinaye, intak, teşbih ve tezat gibi söz sanatları da bulunur. Mecazın ise başlı başına bir yeri vardır. Atasözleri günlük hayatta sık sık kullanılan bir ifade malzemesidir. Bir konudaki bir görüşü özetlemek, bir durum ve olay karşısındaki bir düşünceyi açıklamak için çok elverişli ve hazır birer malzeme olarak sık sık atasözlerine başvurmak ihtiyacı duyulur¹.

---

¹Bk. Aydın Oy, “Atasözü” md., TDV İslam Ansiklopedisi, c. IV, s. 44.

Meselin Tanımı ve Doğuşu

Arap dilinde başlangıçta örnek ve örnek verme anlamında kullanılan “mesel” kelimesi terim anlamını zamanla kazanmıştır. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de örnek ve örnek verme anlamı sıkça kullanılmıştır. Bu mana Haşr Suresi 21. ayette aynen ifade edilmektedir.

... وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَاسٍ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ.

“Bu misalleri insanlara belki düşünür (ibret alırlar) diye veriyoruz”.

Hız. Peygamber (a.s.) da “mesel” kelimesini örnek anlamında kullanmıştır. Nitekim aşağıdaki hadis bunun delilidir:

عن أبي موسى الأشعري أن النبي ﷺ قال: "إِذَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَجَلِيسِ السُّوءِ: كَحَامِلِ الْمِسْكِ، وَنَافِخِ الْكَبِيرِ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِذَا مَثَلُ يُحْذِيكَ، وَإِذَا مَثَلُ تَبْتِاعِ مِنْهُ، وَإِذَا مَثَلُ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخِ الْكَبِيرِ إِذَا مَثَلُ يَحْرِقُ ثِيَابَكَ، وَإِذَا مَثَلُ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا مُنْتِنَةً". (متفقٌ عَلَيْهِ)

"İyi arkadaşıyla kötü arkadaşın misali, misk taşıyanla körükçülük yapan kimse gibidir. Misk taşıyan ya sana kokusundan verir veya sen ondan satın alırsın. Körükçülük yapan kimseye gelince ya elbiseni yakar yahut da seni irrite eden kokusunu alırsın." (muttefekun aleyh)

Ka‘b b. Zuheyr de Urkub hakkında şiirini inşad ederken mesel ifadesini misal anlamında kullanmaktadır².

²Bk. (Çevrimiçi) إي عربي - e3arabi - قصة قصيدة كانت مواعيد عرقوب لها مثلا 12.08.2022.

كَانَتْ مَوَاعِيدُ عُرْقُوبٍ لَهَا مَثَلًا

وَمَا مَوَاعِيدُهَا إِلَّا الْأَبَاطِيلُ

Urkub'un sözleri misal olmuştu. Onun verdiği sözler boş ve bâtıldan öte geçmezdi.

Arapçada mesel kelimesi, م-ث-ل kök harflerinden meydana gelip (çoğulu-أَمْثَالٌ) benzeyen anlamına gelir³. Etimolojisi konusunda farklı görüşler de ileri sürülen meselin “örnek” anlamındaki **misâlden**, “dikilmek” anlamındaki müsûlden veya “benzeşmek” anlamındaki **temâsûlden** türemiş olması da mümkündür⁴. Nitekim Râğıb el-İsfehâni meseli, “benzeri ile ilgili olan söz” olarak ifade etmektedir⁵. Eş, benzer, örnek anlamlarında gelen meselin aynı zamanda edeb, ahlâk ve nasihatle ilgili küçük hikâyeler anlamlarına da geldiği de kaynaklarda geçmektedir⁶. İbn Abdurabbih (ö.328/940) *el-İkdu'l-ferîd* adlı eserinde meseller için: “sözlerin rengi, lafızların özü, manaların süsleridir, Arapların ve Acemlerin tercih ettiği, her zaman ve her yerde konuşulan ifadelerdir”⁷ demiştir. Ebû 'Ubeyd ise; meseli, Arapların Cahiliye ve İslami devirdeki hikmeti olduğunu ifade edip Arapların mantık çerçevesinde ulaşmak istedikleri ifadeleri elde etmeye yarayan bir araç olarak görür. Lafzın uzun olmamasına, lafızların uygunluğuna ve de benzetmelerin yerinde olması hususlarının meselde toplanması gerektiğini ifade etmektedir⁸. Suyûfî ise meseli; meydana gelen

³Firûzâbâdi, **Kâmûşu'l-muḥîṭ**, Muessesetu'l-Risale, 2.bs, Beyrut, 1987 s. 1364; ez-Zebidî, **Tâcu'l-'arûs min cevahiri'l-kâmûs**, c.VIII, Matbu'atu'l-Hayriyye, Kahire, 1791, s.110.

⁴İsmail Durmuş, Mesel, **DİA**, c.XXIX, Ankara 2004, s. 299-301.

⁵Râğıb el-İsfehâni, **Mufredat**, Çıra yay. İstanbul, 2007, s. 590.

⁶Şemseddin Sami, **Kâmûş-i Turkî**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989, s.1281.

⁷Ebû 'Umer Aḥmed b.Muḥammed el-Kurtulubi İbn 'Abdirabbih, **el-İkdu'l-Ferîd**, c.III, Matbu'atu'l-Lecnetu't-Telif ve't-Terceme, Kahire, 1971, s. 63.

⁸Suyûfî, **el-Muzhir fi 'ulûmi'l-luğa ve enva'iha**, c.II, Dâru'l-İhyâ'i'l-Kutubi'l-'Arabiyye, 3.baskı, Kahire, t.y, s. 486.

bir durum veya olaydan ilham alınarak zamanla yaygınlaşan ifadeler olarak tanımlamaktadır. Ayrıca o, lafız bakımından meselin zamanla değişmeyeceğini belirtmektedir⁹.

Şemseddin Sami'ye göre bir meseli doğru kullanabilmek için meselin ilk ortaya çıkışında taşıdığı anlam ile aynı meselin daha sonra örnek olarak verildiği bir cümledeki anlamı arasındaki benzetmelere dikkat edilmesi gerekir. O, meselin özelliklerini sıralarken de meselde bir kinaye bulunmalı ve istenen anlam da farklı yollarla anlatılmalı, icazlı olmalı; yani az sözle çok şey anlatması gerektiğini ve ayrıca meselin en uygun ifadelerle açıklanması gerektiğinden bahseder¹⁰. Eski Arap meselleri daha çok, Arapların mazilerini, kabileler arasındaki savaşları ve hadiseleri anlatan Eyyâmu'l-Arab'a ve Araplar arasında münferit durumları rivayet eden Vakaiu'l-Arab'a dayanmaktadır.¹¹

Mesel Hakkında Kaleme Alınan İlk Eserler

Arap mesellerinin derlenmeye başlanması ilk devir İslami dönemden çok Emeviler ve Abbasiler dönemlerine rastlamaktadır. Bu dönemlerde yapılan çalışmalar mesellerin hem değişime uğramadan tespit edilmesini ve korunmasını sağlamış ve hem de bu edebi türün devam etmesine imkân tanımıştır.¹² Nitekim bu dönemlerde mesellerin derlenmesi amacıyla pek çok emsal kitabı telif edilmiştir. Bu eserlerin bazıları mesellerin yalnız hikâye yönüne değinmiş, bazıları da meselleri lügat ve gramer açısından ele almıştır. Mufađđal ed-Đabbî'ye (ö.178/794) ait olan *K.el-Emsâl* adlı eser, mesel konusunda bugüne ulaşabilen ilk eser niteliğinde olup bu eserde

---

⁹Suyûfi, **a.g.e.**, c.I, s.486.

¹⁰Muallim Naci, **Sânihâtü'l-'Arab**, Matbaa-i Ebüziyya, İstanbul 1900, s.10.

¹¹Ahmet Bulut, "Arap Dili ve Edebiyatında Emsâl", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul 1984, s. 109-110.

¹²Bulut, **a.g.e.**, önsöz.

mesellerin hikâye kısmına daha fazla ağırlık verilmiştir¹³. Lügat açıklamalarına ise Muerric es-Sedûsî¹⁴ (ö.195/810) tarafından telif edilen *K.el-Emsâl* adlı eserde ağırlık verilmiştir. Ebû ‘Ubeyd Kâsım b. Sellâm¹⁵ (ö.224/839) *K.el-Emsâl*’inde ise mesellerin hem hikâye boyutuna ve hem de lügat ve gramer boyutuna değinmiştir¹⁶.

Bu arada birçok Arap şairin bazı beyitleri zamanla mesel haline gelmiştir. Bu şairlerin en önemlileri arasında “Lebîd¹⁷, Zuheyr b. Ebû Sulmâ¹⁸, Ebu Temmâm¹⁹, Mutenebbî²⁰ ve Ahmed Şevkî²¹” vardır. Buna Ebu’l-Esved ed-Duelî’nin şu beyti örnek gösterilebilir²²:

لَا تَنْهَ عَنْ خُلُقٍ وَ يَأْتِي مِثْلَهُ عَارٌ عَلَيْكَ إِذَا فَعَلْتَ عَظِيمٌ

Ayrıca Lebîd b. Rebî‘a’nın şu beyti de mesele iyi bir örnektir²³:

أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهُ بَاطِلٌ وَ كُلُّ نَعِيمٍ لَأَمْحَاةٌ زَائِلٌ

¹³Bkz. Hüseyin Elmalı, “el-Mufaddal al-Ḍabbî”, *DİA*, c.VII, s. 305-306.

¹⁴Bkz: İbrahim Sarmış, “Müerric es-Sedûsî”, *DİA*, c.XXXI, s. 478.

¹⁵Bkz: İlhan Apak, “Ebû ‘Ubeyd Kâsım b. Sellâm” *İslam Âlimleri Ansiklopedisi*, Türkiye Gazetesi Yayınları, c. III, s. 253.

¹⁶İsmail Durmuş, “mesel”, *DİA*, s. 293-297.

¹⁷Bkz. Hayreddin Ziriklî, *el-Âlâm kâmuş teracim li-eşheri’r-ricâl ve’n-nisa mine’l-‘arab ve’l- musteşrikîn*, c.V, Dâru’l-İlmi’l-Melayîn, Beyrut, 1992, s. 240.

¹⁸ Bkz. Ziriklî, *a.g.e*, c. III, s. 52.

¹⁹ Bkz. Ziriklî, *a.g.e*, c.II, s. 165.

²⁰ Bkz. Ziriklî, *a.g.e*, c. I, s. 115.

²¹ Durmuş, *a.g.m*, s. 293-297; Ahmet Şevki için bkz. Ziriklî, *a.g.e*, c.I, s.136.

²²‘Abdulqâdir b. ‘Umer b. Bayezid Abdulqâdir Bağdadî, *Hizanetü’l-edeb ve lubbu lubabi lisâni’l-‘Arab*, c.II, Matbaatü’l-Miriyye, Bulak, t.y., s. 255-257; Ebû Hilâl Hasan b. ‘Abdullah b. Sehl el-Askerî, *Cemheretu’l-emsâl*, c. II, el-Muessesetu’l-‘Arabiyye, Kahire, 1964, s. 412.

²³ Bkz. İbn Sellâm el-Cumahi, *Tabâkatu fuhûli’s-şu’âra*, c.II, Matbaatu’l-Medeni, Kahire, 1974, s. 684.

Bu arada es-Sukkeri²⁴ de (ö.207/823) bu şairlere örnek olarak gösterilebilir. el-İbşîhî'nin de (ö.854/1450) *K. el-Müstatraf*'ında manzum halde pek çok mesel bulunmaktadır. Ayrıca Tarafe, el-Meydânî, İmru'l Kıys, Lebîd, Farazdağ, Muti b. İyas gibi şairlerin manzum halde bulunan meselleri de mevcuttur. Diğer yandan Mütenebbî'nin darb-ı mesel haline gelen şiirleri, Suyuti'nin *el-Emsâl es-saira min şî'r el-Mutenebbî* adlı eserinde toplanmıştır²⁵.

Arap edebiyatında mesel, ilk zamanlardan beri hem tarihçilerin hem de dilcilerin ilgisini çeken bir konu olmuştur. Hatta kimi zaman bu iki grup birbirleri ile tatlı bir rekabete bile girmişlerdir²⁶. Arap mesellerinin pek çoğunun bir hikâyesi vardır. Nitekim Cahiliye döneminde “Eyyamu'l-Arab”la ilgili meseller bulunmakta olup bu meseller ise Arap tarihi açısından önem arz etmektedir. Diğer yandan bazı mesellerde hikâyelerin unutulması sebebiyle var olan durum göz önünde bulundurularak yeni hikâyeler de uydurulmuştur. İlk kaynaklardan mesellerin bazılarının farklı yorumlanıp rivayet edilmesi de bu mesellerin uydurma olduğuna delildir. Bu arada Mekke, Medine, Humus ve Basra gibi sadece belirli bir bölgelerde kullanılan meseller de olmuştur²⁷.

Mesellerin Çeşitleri

Meseller, Arap edebiyatında yapı bakımından üçe ayrılır: Bunlar sâir, kıyasî ve hurafî mesellerdir. Sâir meseller, mesellerin yaygın ve veciz olan kısmını oluşturmaktadır. Bu tür meseller atasözlerinin karşılığıdır. Kıyasî meseller ise daha çok Kur'an'a ve hadise dayalı emsallerden meydana gelmektedir. Fikir bakımından derin ifadeler olup kavramları daha çok

---

²⁴ Bkz. Nihad M.Çetin “Sukkeri”, **İslam Ansiklopedisi**, c.XI, MEB, İstanbul, 1979, s. 92.

²⁵Carl Brockelmann,“Mesel”, **İslam Ansiklopedisi**, c.VIII, MEB, İstanbul, 1979, s. 120-124.

²⁶Brockelmann, **a.g.m.**, s. 120-124.

²⁷ Durmuş, **a.g.m.**, s. 295.

benzetme ve mesel kanalıyla dile getiren ve “Meselu..., ke-Meseli..., keenne, kemâ...” gibi edatları içeren mesel türüdür. Hurafî meseller ise, çoğunlukla insan dışındaki varlıkların dilinden aktarılan ve eğitim ile ahlak konusunda ders verme, öğüt veya mizah ve latife için oluşturulmuş küçük sembolik hikâyelerdir. Bu hikâyelerin bir kısmı Araplar arasında hayvanlarla ilgili hikâyelere ve hurafî inançlara dayanmaktadır: “كَطَالِبِ الْقُرْنِ فَجِدَعْتَ أُذُنَهُ” (Boynuz peşindeyken kulağından olan kimse gibi). Kelile ve Dimne’deki hayvan hikâyeleri ile La Fontaine’nin tarzı hikâyeler bu türdendir²⁸.

Meseller kullanıldıkları durumlara göre aşağıdaki kısımlara ayrılmaktadır.

Toplumsal içerikli bir hadiseden ötürü meydana gelip yaygınlaşan meseller: Bir fırsatı kaçıranlar için söylenen “الصَّيْفُ الصَّيْفُ” (Sen sütü yazın kaybetmişsin) meseli gibi.

Eyyâmu’l-Arab (Cahiliye dönemi savaşları ve haberleri) gibi bir kıssa ile ilgili olan meseller: أشأم من البسوس (Öfke ile kalkan zararlar oturur) meselinde olduğu gibi.

Kur’an’dan doğan meseller: “أَقْرَبُ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ” Şah damarından daha yakın) “أَوْهَنُ مِنْ بَيْتِ الْعُنْكَبُوتِ” (Örümceğin evinden daha dayanıksız) gibi²⁹.

Hadis-i Şeriflerden doğan meseller:

“إِيَّاكُمْ وَحَضْرَاءَ الدَّمَنِ” (Batalıkta yetişen güzel çiçeklerden sakının)³⁰.

²⁸ Durmuş, a.g.m, s. 293-297.

²⁹ Durmuş, a.g.m, s. 293-297.

³⁰ Durmuş, a.g.m, s. 293-297.

Emsâle Dair Kaleme Alınan Başlıca Eserler

Emsal kitapları şu üç merhaleden oluşmuştur:

Birincisi Mufađđal b. Seleme'nin³¹(ö. 290/903) *el-Fâhir fi'l-emsâl*'i gibi” “Risale halindeki cüzi telif aşaması³². İkincisi Kâsım b. Sellâm'ın (ö. 224/838) *K. el-emsâl* adlı eserinde olduğu gibi konulara göre tasnif aşaması. Üçüncüsü ise Ebû Hilâl el-Askerî (ö.400/1009'dan sonra), Meydânî (ö.518/1124) ve Zemaşşerî'nin (ö. 538/1144) eserlerinde olduğu gibi kapsamlı telif ve alfabetik dizim aşaması³³.

Meydânî'ye ait olan *Mecma'u'l-emsâl* bu alanda günümüze kadar ulaşabilen en kapsamlı klasik eser olup alfabetik olarak oluşturularak otuz bölümden meydana gelmektedir. İlk yirmi sekiz bölümde kadim meseller, müvelled meseller, ef'alu min mesellerinden, 29. bölüm Arapların mazileri hakkında bilgi veren Eyyâmu'l-Arab'tan, 30. bölüm ise Hz. Peygamber'in ve sahâbenin mesel ve vecizlerinden meydana gelmektedir. Eserde 6080 mesel bulunmaktadır. Ayrıca Muhammed b. Ahmed el-Ĥuzaî (ö.789/1387) ve Yûsuf b. Tâhir el-Hûyî (ö.532/1138) tarafından ihtisar edilmiştir. Zemaşşerî'nin *el-Mustakşâ fi'l-emsâl*'i 3461 meseliyle önemli telifler arasında yer alırken, Mufađđal ed-Ėabbî'nin *Kitâbu'l-emsâl*'i 160 kadim meselin kıssaları hakkında bilgi vererek günümüze ulaşabilen ilk eserdir³⁴.

Ebû 'Ubeyd Kâsım b. Sellâm'ın *Kitâbu'l-emsâl*'i meselleri bütün yönleriyle ele alan ve günümüze ulaşan ilk telifidir. Hamza el-İsfehânî'nin *ed-Durretu'l-fâhire*'si ef'alu min

---

³¹ Bkz. İlhan Apak, "Mufađđal b. Seleme" **İslam Âlimleri Ansiklopedisi**, c.III, Türkiye Gazetesi, s.263

³² Durmuş, **a.g.m.**, s. 293-297.

³³ Durmuş, **a.g.m.**, s. 293-297.

³⁴ Durmuş, **a.g.m.**, s. 293-297.

türünde emsâle dair en kapsamlı eserdir. Ebû Hilâl el-Askerî'ye ait olan *Cemheretu'l-emsâl*, temel eserler arasında yer alıp meselleri dil ve tarih açısından inceleyen ilk eser olması nedeniyle çok önemlidir. el-Meydânî ise; *Mecma'u'l-emsâl*'de, kendisinden önceki âlimler tarafından üretilmiş olan malzemeyi toplayarak bir araya getirmiş ve her bölüme yeni darb-ı meseller eklemiştir. Daha sonralarda bu eser, mesel alanında başlıca kaynak olarak yerini almıştır. Bunlardan başka çeşitli mesel türleri hakkında eski yeni çok sayıda çalışma mevcuttur.³⁵

Meseller şehirli Araplar için VIII. (h.II.) yüzyılın yarısına, bedevi Araplar için X. (h.IV.) asrın sonuna kadar uzanan ve Cahiliye devrinden başlayan bir yolculuğa sahiptir. Bu dönemde ortaya çıkan kelimeleri ve gramer kaidelerini belirleme gibi pek çok hususta şahit olarak görülmüştür³⁶. Mesel aslı haliyle herkes tarafından her yerde aynı şekilde kullanılır. Meseller kalıp ifadeler oldukları için kullanılırken sayıya veya cinsiyete göre değişiklik göstermez ve bu bakımdan gramer kaidelerine uymasalar bile doğru kabul edilir ve bu yapı korunur. “الْصَّيْفُ ضَيَّعَتِ اللَّبْنَ” (Sen sütü yazın kaybetmiştin/geçti Bor'un pazarı) meseli cinsiyete ve sayıya göre değişiklik göstermemektedir³⁷.

Hadislere Dayanan Meseller

Hadis hususunda Hz. Peygamber'e ait olan meseller Emsâlu'l-Hadis olarak geçmektedir. Bu tür hadisler, hadis kitaplarında dağılık olarak bulunmaktadır. Meselle ilgili olarak da karşımıza iki durum çıkmaktadır. Bunlardan biri hadis içinde bulunan meseller, diğeri de mesel halinde yayılan hadislerdir³⁸.

---

³⁵ Durmuş, **a.g.m.**, s. 293-297.

³⁶ Durmuş, **a.g.m.**, s. 293-297.

³⁷ el-Askerî, **Cemheretü'l-emsâl**, c.I, s. 7.

³⁸ Bulut, **a.g.e.**, s. 109-110.

- a) Hz. Peygamberin (a.s)’in örnek manasına gelen mesel hadisleri şöyledir:

" مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الْخَاصَةِ مِنَ الزَّرْعِ مِنْ حَيْثُ أَتَتْهَا الرِّيحُ كَفَأَتْهَا فَإِذَا أُغْتَدِلَتْ تَكَفَّ بِالْبَلَاءِ وَالْفَاجِرُ كَالْأَرْزَةِ صَمَاءً مُعْتَدِلَةً حَتَّى يُقْصِمَهَا اللَّهُ إِذَا ثَاءً ."

"Mü'min kişinin benzeri ekin nevinden bir sak üzerine biten taze ot gibi (yumuşak)tır; hangi taraf dokunursa, rüzgâr, onu eğer (fakat o yıkılmaz, yine doğrulur). Doğrulunca ve doğru kalır). Hak'tan yüz çeviren fâcir kişinin benzeri de sert ve düz çam ve dağ servisi gibidir ki, Allah onu dilediği vakit (bir defada) söker, devirir"³⁹.

- b) Mesel haline gelen hadisler şöyledir:

" هَذَا حِينَ حُمِيَ الْوَطِيسُ ."

" Bu an tandırın kızdığı an/zurnanın zart dediği yer"

" اتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ ."

"Mü'minin ferasetinden sakının, çünkü o Allah'ın nuruyla bakar."

" مَا عَالَ مَنْ اقْتَصَدَ ."

"İktisat eden muhtaç olmaz"⁴⁰.

Cevâmi'u'l-Kelim

Hadislerde görülen başka bir mesel türü ise, Hz. Peygamber'in mesel olarak yayılan özlü sözleridir. Bu özlü ifadeler Cevami'u'l-Kelim olarak adlandırılmaktadır. Hz. Peygamber'in söylediği emsallerin bazıları mefhum bakımından daha önceden Araplar tarafından biliniyor olabilir. Ayrıca; Hz.

³⁹Bulut, a.g.e, s. 109-110.

⁴⁰Bulut, a.g.e, s. 109-110.

Peygamber'in bazen ünlü Arap şairlerinin beyitlerini mesel olarak kullandığı da olmuştur⁴¹.

Âlimlerin bir kısmına göre Cevami'u'l-Kelim'den kasıt Kur'an-ı Kerim'dir; çünkü lafzı az olup ifade ettiği anlam geniştir. Diğer âlimlere göre Cevami'u'l-Kelim'den maksat Hz. Peygamber'in az lafızla çok anlam toplayan edebi sözleridir. Öyle ki nice hadisler vardır ki bir satır olmasına rağmen şerhi hususunda kitaplar yazılmaktadır. Bu nitelik sadece Hz. Peygamber'e mazhar olan bir durumdur⁴².

Sahâbe ve tabiînden mesel halinde olan sözleri olanlar da vardır. Ayrıca; Müslümanlar, Kur'an'daki ve hadislerdeki mesellere çok önem vermişlerdir. Hulefâ-i Râşidîn içinde en çok mesel söyleyen Hz. Ali'dir. Muallim Nâci, Hz. Ali'ye ait mesellerin bir kısmını derleyerek *Emsâl-i Ali* adıyla Türkçeye çevirmiştir. Hz. Ömer, 'Abdullah b. Mes'ûd, Mu'âviye b. Ebû Süfyân ve 'Amr b. Âs gibi sahabelerin de emsâl tarzında sözleri vardır⁴³.⁴⁴

---

⁴¹M. Yaşar Kandemir, "Hadis", **DİA**, c. XXIX, Ankara, 2004, s.297-298.

⁴²Ali Rıza Bulut, **Hadisler'de Cevami'u'l-Kelim ve Emsâlu'l-Hadis**, Mektebe yay., 2007, önsöz.

⁴³Kandemir, **a.g.m.**, s. 297-298.

⁴⁴Turgay Gökgöz, "Gelibolulu Mustafa b. İbrahim ve Zubdetu'l-Emsâl Adlı Eseri (İnceleme ve Tahkik)", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi**, Danışman: Abdullah Kızılcık, İstanbul, 2014, s. 1-17.

Kaynakça

‘Askerî, Ebû Hilâl Hasan b. ‘Abdullah b. Sehl: **Cemheretu’l-emsâl**, thk. Muhammed Ebu’l- Fazl İbrâhim, Abdülmecid Katamış C. I, el-Muessesetu’l-‘Arabiyye, Kahire, 1964.

Apak, İlhan: “Mufaddal b. Seleme” **İslam Âlimleri Ansiklopedisi**, C.III, İstanbul, Türkiye Gazetesi, t.y.

Apak, İlhan: “Sellâm, Ebû U’beyd Kâsım b.” **İslam Âlimleri Ansiklopedisi**, c.III, İstanbul, Türkiye Gazetesi, t.y.

Bağdadî, ‘Abdulkâdir b. ‘Umer b. Bayezid ‘Abdulkâdir: **Hizanetü’l-edeb ve lubbu lubâbi lisâni’l-‘arab**, C.II, Maḥbû’atu’l-Miriyye, Bulak, t.y.

Brockelmann, Carl: “Mesel”, **İslam Ansiklopedisi**, MEB, İstanbul, 1979, c. VIII.

Bulut, Ahmet: ” Arap Dil ve Edebiyatında Emsâl”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul 1984.

Bulut, Ali Rıza, **Hadisler’de Cevami’u’l-Kelim ve Emsâl’ul-Hadis**, Mektebe yay., 2007.

Cadelmevlâ Bek, ‘Ali Muhammed Brcw, Muhammed **Ebü’l-Faḍl İbrâhîm**, C.I-II, 3. baskı. Dâru’l-İhyâ’i’l-Kutubi’l-‘Arabiyye, Kahire, t.y.

Cumahi, Ebû ‘Abdullah Muhammed İbn Sellâm: **Tabakatu fuhûli’s-şu’âra**, şerh: Maḥmud Muhammed Şakir, c. II, Maḥbû’atu’l-Medeni, Kahire, 1974.

Çetin, M. Nihad: “Sukkerî”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, MEB, İstanbul, 1979, c. XXXIIIIV, s. 47.

Durmuş, İsmâil: ” Mesel”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi** , C.XXIX, Ankara 2004, c. 29, s. 299-301.

Firûzâbâdi, Muḥammed Ya‘qub: **Kâmuşu’l-muhîṭ**, Muessesetu’l-Risâle, 2.bs, Beyrut,1987.

Gökgöz, Turgay, “Gelibolulu Mustafa b. İbrahim ve Zubdetü’l-Emsal Adlı Eseri (İnceleme ve Tahkik)”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi**, Danışman: Abdullah Kızılcık, İstanbul, 2014.

İbn ‘Abdirrabihi, Ebû ‘Umer Aḥmed b. Muḥammed el-Kurtulubî, **el-‘İkdu’l-ferîd**, Matbu’atu’l-Lecnetu’t-Telif ve’t-Terceme, c. III. Kahire, 1971.

İsfehânî, Ebu’l-Kâsım Hüseyin b. Muḥammed b. Muḥammed Râğıb: **Mufredât**, Mütercim: Abdullah Güneş, Mehmet Yolcu, Çıra Yay. İstanbul, 2007.

Kandemir, M. Yaşar, “Hadis”, **DİA**, Ankara 2004, c. XXIX, s.297-298.

Nâcî, Muallim: **Sânihâtü’l-‘Arab**, Maṭbaa-i Ebüziyya, İstanbul, 1900.

Oy, Aydın, “Atasözü”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, cilt 4, s. 44-46.

Sâmi, Şemseddîn: **Kâmûs-i turkî**, Enderun Kitabevi, 1989.

Sarmış, İbrahim: “Müerric es-Sedûsî”, **DİA**, c.XXXI, Ankara, 2004.

Suyûṭî, Ebü’l-Faḍl Celâleddîn ‘Abdurrahman b.Ebî Bekr: **el-Muzhir fî ‘ulûmi’l-luḡa ve envâ ‘iha**, thk. Muḥammed Aḥmed

Zebidî, Ebu'l-Feyd Murtada Muḥammed b. Muḥammed b. Muḥammed: **Tâcu'l-'arûs min cevahiri'l-ḳâmûs**, c.VIII, Matba'atu'l-Hayriyye, Kahire, 1791.

Ziriklî, Hayreddîn: **el-Âlam kâmus teracim li-eşheri'rricâl ve'n-nisâ mine'l-'arab ve'l -musteşrikîn** c.VII, Dâru'l-ilmî'li-Melâyîn, Beyrut, 1992.

İÇİNDEKİLER

1. Zekâ Fıskırıyor.....	3
2. Ulu İken Düşene Acıyın	5
3. Öfke ile Kalkan Zararla Oturur.....	8
4. Cömertliğin Dibi Yoktur	10
5. İş İşten Çoktan Geçti.....	12
6. Korkulu Düş Görmektense Uyanık Yatmak Daha İyidir.....	14
7. Görünen Dağın Ardı Yakındır	16
8. Vermeyince Mabud Ne Yapsın Sultan Mahmut	21
9. Kızım Sana Söylüyorum Gelinim Sen Anla!.....	23
10. Azıcık Aşım, Kaygısız Başım.....	26
11. İnsan Aç Kalır, Ama Kimseye Minnet Etmez	27
12. İyilik Yap, Kötülük Bul.....	30
13. Bülbülün Çektiği Dili Belasıdır	32
14. Masumiyet Ölmesin, İnsanlık Tükenmesin.....	34
15. Acemi şansı	36
16. Bazı Sözlerin Tekrarı Yoktur.....	38
17. Dost Yüzünden, Düşman Gözünden Belli Olur.....	40
18. Davayı Kaybedince Konuşan Çok Olur.....	41
19. Geçti Bor'un Pazarı.....	43
20. Eli Boş Döndü.....	45

21. <i>Eski Tas Eski Hamam</i>	47
22. <i>Gez Dünyayı, Gör Konya 'yı</i>	49
23. <i>Evdeki Bir Kuş, Daldaki İki Kuştan İyidir</i>	50
24. <i>Konuyu Yeniden Ele Almak Pişman Olmaktan İyidir</i>	51
25. <i>Dağ Fare Doğurdu</i>	53
26. <i>Besle Kargayı Oysun Gözünü</i>	55
27. <i>Acelede Nedâmet, Teennîde Selâmet Vardır</i>	57
28. <i>Verirsen Doyur, Vurursan Duyur</i>	59
29. <i>Devenin Belini Büken Saman Çöpü</i>	63
30. <i>Edepli Edebinden Susar, Edepsiz de Ben Susturdum Sanır</i>	64
31. <i>Kız Çocuğu Babaya Düşkün Olur</i>	65
32. <i>İyilik Yap, Kötülük Bul</i>	67
33. <i>Boş Gezenin Kalfası</i>	70
34. <i>Ayağını Yorganına Göre Uzat</i>	72
35. <i>Kalmak İsteyenin Nedeni Gitmek İsteyenin Bahanesi Çok Olur</i> ... 74	
36. <i>Eden Bulur</i>	76
37. <i>Doğrunun Yardımcısı Allah'tır</i>	78
38. <i>Ölme Eşeğim, Yaz Gelecek</i>	81
39. <i>Günahtan Kaçmak, Sevaptan Önce Gelir</i>	83
40. <i>Tencere Yuvarlanmış Kapağını Bulmuş</i>	85

1. Zekâ Fıskırıyor

Anlatıldığına göre İyas b. Muaviye¹ bir gün hiç görmediği bir köpeğin havlamasını duyar ve:

“Bu havlayan köpek bir kuyunun kenarına bağlıdır” diye kehanette bulunur.

Orada bulunanlar gidip bakarlar ki bir köpeğin İyas b. Muaviye'nin dediği gibi bir kuyunun kenarına bağlı havlar bir vaziyette görürler. Bunun üzerine ona bunu nasıl anladığını sorulur. Onlara şöyle cevap verir:

“Köpek havladığı vakit onun havlamasının tek bir noktadan gürleyerek geldiğini duydum. Daha sonra ona karşılık veren bir yankı sesi işittim. Anladım ki o bu havlayan köpek bir kuyunun kenarındadır.”

---

¹ Emeviler döneminin Basra kadılarında olan İyâs (122 /740) babasının yanı sıra Enes b. Mâlik, Saîd b. Müseyyeb, Hasan-ı Basrî ve Muhammed b. Sîrîn gibi âlimlerden tefsir, fıkıh, hadis dersleri almıştır. Ömer b. Abdülazîz tarafından. Ömer b. Abdülazîz döneminde Basra'da kadılık görevine getirilir. Sika bir râvi ve iyi bir fakih olan İyâs özellikle üstün zekâ ve sezgisi ile tanınmış, bu özellikleri dolayısıyla “İyâs'ın ferâseti” ve “İyâs gibi zeki” söyleyişleriyle darbimesellere konu olmuştur. Kadılığı sırasında adalete önem verdiği, şâhitlerin güvenilir olmasına dikkat ettiği, davaları uzatmadan isabetli kararlarla sonuçlandığı, bazı kararlarının sonraki uygulamalara örnek teşkil ettiği kaynaklarda geçmektedir. Geniş bilgi için bk. Ahmet Ağrakça, İyas b. Muaviye, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.23, s. 498, İstanbul 2011.

Kadı İyas'ın zekâ göstergelerinden birisi de bir mescitte² yanında üstü mendillerle örtülü ve elinde bir tabak olan bir hizmetçi kadın görürler. Bu kadını görünce Kadı İyâs:

“Elinde çekirge etinden yapılan yemek tabağı vardır.” diye tahminde bulunur.

Nasıl bildiğini sorduklarında orada bulunanlara:

“Hizmetçinin elini yukarıda gördüm.” diye cevap verir.

Tercüme: Fatma URESİN

Tashih: Abdullah KIZILCIK

---

² Arap toplumunda düğün ve ziyafet gibi toplantıların mescitlerin avlularında verildiği malumdur.

2. Ulu İken Düşene Acıyın

(Ne Oldum Deme Ne Olacağım De!)

Ali b. Ebu Tâlib³ komutasındaki İslam ordusu, Tay kabilesine⁴ doğru harekete geçer. Kabile reisi, babası cömertliği ile meşhur olan; hatta "Hâtim'den daha cömert" diye darb-ı mesellere konu olan Adiy bin Hâtim et- Tâî'dir.

Hız. Ali komutasındaki İslam ordusu, karşı çıkan kabile mensuplarını esir alıp Resulullah'a (a.s) götürür. Esirler arasında Hâtim et-Taî'nin kızı Seffâne b. Hâtim et-Tâî de vardır. Hız. Peygambere (a.s.) der ki:

- "Ey Muhammed! Babam öldü, ailemden haber yok. Rica ederim, beni Arapların diline düşürme, eğer uygun görürsen beni serbest bırak; çünkü babam bu milletin efendisiydi. O esirleri

---

³ İslam Devletinde Raşit halifeler döneminin Hız. Peygamberden sonraki dördüncü halifesi (m. 598-661). Peygamberimizin amcası oğlu ve aynı zamanda damadıdır. İlk Müslümanlardandır. Hız. Ali Bedir, Uhud, Hendek ve diğer savaşların hemen hepsine Hız. Peygamberin yanında katılmıştır. Hız. Ali Hız. Osman şehit edildikten sonra halife olmuştur (m. 656). Geniş bilgi için bk. A'dan Z'ye Kültür ve Tarih Ansiklopedisi, Haz. Niyazi Akşit, Yeni Şafak Yayınları, Ankara, 2004.

⁴ Kahtâniler'in Kehlân koluna mensup olan Tay kabilesi adını Tay b. Üded b. Zeyd'den alır; Tay kabilesinin ana yurdu Güney Arabistan'da Yemen ile Tihâme arasındaki bölgedir. Resûl-i Ekrem, Hız. Ali'yi 9. yılın Rebûlâhîr ayında (Temmuz-Ağustos 630) bir seriyye ile Tay kabilesinin üzerine gönderdi. Bu sırada Müslümanlara karşı harekete geçen bazı kabile mensupları esir alınarak Medine'ye getirildi. Esirler arasında cömertliğiyle meşhur Hâtim et-Tâî'nin kızı Seffâne de bulunuyordu. Hız. Peygamber durumu öğrenince Hâtim'i överek kızını serbest bıraktı. Bunun üzerine 9 (630-31) yılında Tay kabilesinden büyük bir heyet Medine'ye gelerek Resûlullah'ın huzurunda müslüman oldu. Bk. Geniş bilgi için bk. Adem Apak, md. Tay (Beni Tay), *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.40, s. 87-88, İstanbul 2011.

hürriyetine kavuşturur, canileri cezalandırır, komşuluk hukukuna riayet eder, aları doyurur, sıkıntıda olanların sıkıntısını giderir, herkesle selamlaşır, felaket anında insanların yardımına koşar ve kapısına geleni eli boş evirmezdi. İşte ben o Hâtim Et-Tâî'nin kızıyım.” der.

Rasûlullah (a.s.) ise şöyle der:

"Vallahi bu saydığın vasıfların hepsi Müslümanların ahlakıdır der ve ilave eder:

“Keşke baban Müslüman olsaydı da onu merhametle ansaydık, onu serbest bırakın, çünkü babası yüce ahlâk sahibidir”.

Rasûlullah (a.s.) babasının güzel ahlakına hürmeten onun ve beraberinde bulunanların esaretine son verir ve der ki:

"Azizken zelil olana yani ulu iken düşen, zenginken fakir olan ve âlimken cahiller arasında kalan kimseye merhamet edin."

Seffâne bunu duyunca Rasulullah'a (a.s.) dua eder ve kabilesine döndükten sonra Kardeşi Adiy b. Hâtim'in yanına gider. Ona Rasulullah'ın hoşgörüsünden ve affediciliğinden bahseder. Bunu üzerine Birlikte Rasulullah'a gelir ve Müslüman olurlar. Bu şekilde Peygamberimizin (a.s.) merhameti onların hidayetine vesile olur.

Tercüme: Fatma Şeyda SELK

Tashih: Abdullah KIZILCIK

3. Öfke ile Kalkan Zararla Oturur

Besus⁵, aralarında 40 yıl sürecek bir savaşa sebep olduğu Tihameli iki kabile, Tağlib⁶ ve Bekr⁷ kabilelerinden Bekr kabilesine mensup bir kadındır. Günlerden bir gün Besus, devesi ile birlikte kız kardeşinin oğlu Cessâs'a ziyarete gider. Ziyaret esnasında Besus'un ve Cessas'ın devesi otlamak için uzaklaştığında, Besus'un devesi Kuleyb kabilesinin toprağına girer. Kuleyb, toprağına izinsiz giren bu yabancı devenin hiç haz etmediğı Cessas'ın teyzesinin devesi olduğunu anlayınca devenin öldürölmesini emreder. Devesinin öldürölmesine çok sinirlenen Besus, "Vah başımıza gelen, bu ne rezalet!" diye

---

⁵ Bekir b. Vâil ile Tağlib b. Bekir kabileleri arasında cereyan eden Besüs Savaşı, Besüs adındaki yaşlı bir kadına ait bir dişi devenin Tağlibli bir reis tarafından yaralanması sebebiyle çıkmış, aralıklarla kırk yıl devam ettikten sonra Hîre Kralı III. Münzir'in müdahalesiyle sona ermiştir.

⁶ Adnânîler'den Benî Rebîa'nın Benî Bekir b. Vâil gibi başlıca kollarından biridir. Kabileye adını veren Tağlib b. Vâil'in asıl isminin Disâr olduğu, düşmanlarına galip gelmesi yolundaki babasının temennisiyle Tağlib diye adlandırıldığı kaydedilir (İbn Hazm, s. 302). Bu kabileye nisbet edilenler Tağlebi (Tağlibî) şeklinde anılır.

⁷ Tarih itibariyle Bekir b. Vâil kabilesine ilk defa IV. yüzyılda rastlanmaktadır. Savaşçı karakteriyle tanınan kabile dış devletlerle, komşu kabilelerle, bazen da içte kardeş toplulukları ile çatışmalara girmiş ve neticede önemli hâkimiyetler sağlamış, bazen da yenilerek istilâya uğramıştır. Temîm ve Abdülkays kabileleriyle birleşerek İran topraklarına akınlar yapan Bekrîler, yaklaşık 330'da II. Şâpûr'un bu akınlara karşılık vermesi üzerine ağır zayıat vererek savaşı kaybetmişlerdir. V. yüzyılda Yemen hâkimiyetini kabul etmek zorunda kalmışlar, bu asrın ortalarına doğru ise Kinde reislerinden Hücr b. Akîl'in aracılığı ile Orta Arabistan kabileleri ve özellikle Tağlibliler'le anlaşma yapmışlardır. Ancak bu anlaşma uzun sürmediğı gibi Bekir ile Tağlib arasında aralıklarla kırk yıl süren kanlı Besüs Savaşı meydana gelmiştir.

bağırarak Cessas'ın Kuleyb'den intikamını alması için yardım ister.

Fakat Cessas, Besus'a kaybolan devesinin karşılığı olarak onlardan 100 deve getireceğini söyler. Bunun üzerine Besus kavmini hicveden bir şiir okur ve onları korkaklıkla suçlar. Bunlar Cessas'ı çok etkiler ve Kuleyb'i öldürmeye gider, onu öldürür ama yaptığına pişman olur. Olayları öğrenen babası üzgün bir şekilde gelir ve ona kaçmasını aksi takdirde onu teslim etmek zorunda kalacaklarını söyler ve Cessas kaçır.

Bunu duyan Kuleyb'in kardeşi, kardeşinin intikamını almak için gelir Cessas'ın kendisine teslim edilmesini ister. Cessas'ın kaçtığını söylediklerinde bu sefer de intikam almak için ya kardeşini ya da babasını istediğini söyler. Bekr kabilesi bunu kabul etmez ve onun yerine kimseyi vermeyeceklerini söyler ve böylece iki kabile arasında 40 yıl süren savaş patlak verir. O zamandan beri Araplar felaket durumlarını haber vermek için bu sözü kullanırlar. Sonrasında Besus'un devesi sebebiyle savaş alevlenir ve "Besus uğursuzluğu diye dilden dile dolandır.

Tercüme: Zeynep TOKER

Tashih: Yasemin SEYREK

4. Cömertliğin Dibi Yoktur

Adamın biri Araplar arasında örnek olarak gösterilen Hâtim et-Tâi⁸'ye şöyle diyerek sorar:

“Ya Hâtim cömertlikte sana daha üstün gelen biri var mı?” Hâtim:

“Evet, Tay Kabilesinden yetim bir genç, bir gün onun evine konuk oldum. Gencin on tane küçükbaş hayvanı vardı. Onlardan birini kesip pişirdi ve bana ikram etti. İkram ettiği hayvanın beyniydi. Onu yedim ve lezzetli buldum. Vallahi çok güzel dedim. Bunun üzerine benim yanımdan ayrıldı, benim haberim olmadan koyunları birer birer kesip hayvanın beyinlerini bana ikram etti. Eve gitmek için çıktığımda evinin etrafında çok fazla kan gördüm. Bir de ne göreyim bütün koyunları kesmiş. Ona bunu niçin yaptığını sordum.” Dedi ki:

“Subhanallah! Sen benim sahip olduğum şeyleri beğeneceksin de ben bu konuda sana onun için cimrilik mi yapacağım? Bu Araplarda çok ayıp ve çirkin bir şey!”

“Ey Hâtim, ona karşılığında ne verdin?” denildi.

“300 kızıl deve ve 500 küçükbaş hayvan” dedim.

---

⁸ Câhiliye devrinde yaşayan üç ünlü cömertten biri olan Hâtim'in (diğer ikisi Kâ'b b. Mâme ve Herim b. Sinân) bu özelliği darbimesel haline gelmiştir. Bugün dahi birinin cömertliği övülürken “Hâtim'den daha cömert” (ecved min Hâtim) denilmektedir.

“O halde sen ondan daha cömertsin”

“Hayır; o daha cömert çünkü o, sahip olduğu her şeyini feda etti. Oysa ben malımın küçük bir miktarı ile cömertlikte bulundum.”

Bir Başka Hikâye:

Bizans Kayserlerinden birine Hâtim’in cömertlik ve iyilik haberleri ulaştığında buna hayret eder. Hâtim’in atlarından biri onun için çok kıymetli ve asil olduğu haberi de Bizans Kayser’ine ulaşır. Bunun üzerine elçilerinden birini Hâtim et-Tâi’nin atını istemek üzere gönderir. Kayser’in elçisi Hâtim’in evine girdiğinde Hâtim onu en güzel şekilde karşılar ve ağırlar. Onun Kayser’in elçisi olduğunu bilmez. Hayvanlar otlakta olduğundan ve kesecek başka bir şey bulamadığından atını keser ve ateşi yakar. Ardından misafiriyle sohbet etmek için yanına gelir. Onun Kayser’in elçisi olduğunu ve atı istemeye geldiğini öğrenir. Bunun üzerine Hâtim çok üzülür.

“Şimdiye kadar niçin bana haber vermedin? Zira başka hayvan bulamayınca senin için atı kestim” der. Elçi, Hatim’in cömertliğine şaşırır ve şöyle der:

“Vallahi sende işittiğimizden fazlasını gördük!”

Tercüme: Şüheda ÇAKIRCA

Tashih: Hatice ZAFER

5. İş İŖten Çoktan Geçti

Anlatılana göre, küçük bir ormanda bir aslan, bir beyaz, bir kırmızı, bir de siyah öküz beraberce yaşamaktadır. Üç öküz de birbirlerini çok sevmekte, onları yemek isteyen aslanın gazabına karşı daima birlikte savaşmaktadır. Olur da aslan onlardan birine saldırırsa diğer ikisi hemen atılıp, aslanı başlarından defederlerdi.

Gelelim aslana! Gel zaman git zaman aslan bir hile düşünür ve fırsatını bulduğunda da işe koyulur. Beyaz öküzün yıkanıp temizlendiğı bir vakitte kırmızı ve siyah öküzü yalnız yakalar ve onlara:

“Arkadaşlarım! Beyaz öküz yüzünden hayatımız daima avcı tehlikesiyle tehdit altında. Öyle ki, saklanacak olsak dikkat çeken beyazlığıyla yerimizi kolayca ele verecek” der.

İki öküz: “İyi de bizim elimizden ne gelir? Beyaz öküz sürekli yanımızda.” diye cevap verince, aslan:

“Sizden ricam, bırakın da onu yiyeyim. Bu sayede ondan kurtulur, güvenle yaşarız” der.

Kırmızı ve siyah öküz susup razı olurlar. Aslan da fırsattan istifade beyaz öküzü iki arkadaşının önünde bir çırpıda mideye indiriverir.

Bir müddet sonra aslanın eline başka bir fırsat daha geçer. Siyah öküz gölde yıkandığı esnada hemen kırmızı öküzün yanına gider ve ona:

“Güzel arkadaşım, bak renklerimiz nasıl da benziyor. Ben seni çok seviyorum, hem çok da iyi anlaşıyoruz. Ancak bence siyah öküz bizim bu benzerliğimizi kıskanıyor. Belki ikimizden birine bir tuzak bile hazırlıyor olabilir. Bırak da onu yiyeyim. Böylece orman sadece bize kalsın, onu siyah öküzle paylaşmaktan kurtulalım” der. Kırmızı öküz de ikna olur.

Nihayet beklenen gün gelir, kırmızı öküz tek başına kalır. Peki, şimdi onu aslandan kim kurtaracaktır? Aslan ona doğru yaklaşır ve:

“Sana ne yapacağımı biliyor musun?” der. Kırmızı öküz sadakatsizliğinin verdiği acı ve pişmanlıkla aslanın gözlerine bakarak:

“Sanma ki beni şu an öldürüyorsun! Benim işim beyaz öküzün öldüğü gün zaten bitmişti” der. Aslanın aralarını açarak hepsini teker teker mideye indirdiği üç öküzün hikâyesi de böylece son bulur.

Bu söz de başkalarının oyununa gelip, kardeşlerine sırtını dönen kimseler için söylenen bir mesel haline gelir.

Tercüme: Nur Pamuk KURU

Tashih: Betül BAYCAR

6. Korkulu Düş Görmektense Uyanık Yatmak Daha İyidir.

Bir zamanlar Şekka bin Damra⁹ adında “Muaydi” lakaplı bir adam vardı. Bu adam hikmetiyle öylesine meşhurdu ki herkes tarafından sevilir, sayılırdı. Namı ise şehrin dört bir yanına yayılmış, haberleri Halife’ye kadar ulaşmıştı.

Bir gün Halife, hikmeti ve cömertliğini görmek için onunla görüşmek ister. Öyle ki şayet bu adam söylenildiği kadar varsa onu yanına alarak danışmanlarından biri yapmayı düşünmektedir.

Gerçekten de bu görüşme talebini ileterek onu yanına çağırır. Huzuruna geldiğinde ise görüntüsü halifeyi pek şaşırtır. Zira servetine rağmen basit giyimli, çirkin yüzlü biridir. Halife bu haline bakıp da gülerek şöyle söyler:

“Muaydi’yi dinlemek onu görmekten daha iyiymiş.”

Muaydi ise Halife’nin bu sözlerine üzülür fakat yine de ona hikmetli ve olgun üslubuyla cevap verir ve der ki:

---

⁹ Şekka bin Damra bin Cabir: Cahiliye döneminde yaşamış şairlerden biri. Geniş bilgi için bk. BELÂZURİ, (284/897), Ahmed b. Yahya; Ensâbu'l-Eşrâf; Tahkik: Muhammed Hamidullah, Mısır 1959, s: 129.

“Ey efendim, insan ne bir inek ne de koyun değildir ki şekline şemâline bakasınız. Zira insanı insan yapan en küçük iki şeyi; kalbi ve dilidir.”¹⁰

Halife bu bilge sözler karşısında pek etkilenir ve böylece onu maiyetine alarak danışmanı tayin eder.

*“Ey iman edenler! Erkekler diğer erkeklerle alay etmesinler; onlar kendilerinden daha iyi olabilirler. Kadınlar da diğer kadınlarla alay etmesinler; alay edilen kadınlar edenlerden daha iyi olabilirler. Biriniz diğerinizi karalamayın, birbirinize kötü ad takmayın. İman ettikten sonra fâsıklıkla anılmak ne kötüdür! Günahlarına tövbe etmeyenler yok mu, işte zalimler onlardır.”*¹¹

Tercüme ve Tashih: Betül ŞEKER

---

¹⁰ Bir insanın davranışlarında ahlaklı olması, dış görünüşünden çok daha iyidir.

¹¹ Kur’an-ı Kerim, Hucurat Suresi, 11.

7. Görünen Dağın Ardı Yakındır

Bir gün Nu'mân b. Münzir¹² atına binerek ava çıkar ve arkadaşlarından uzaklaşır. Tam bu esnada şiddetli bir yağmur yağmaya başlar, bu yüzden yağmurdan kaçıp sığınabileceği bir yer arar ve derken eski bir ev görür,

“Geceyi geçirebileceğim bir yer var mı?” diye seslenir.

Evin sahibinin adı Hanzala et-Tâî'dir, Tâî:

“Evet” diye cevap verir ve Numan'a doğru gelir, onu selamlar. Fakat Tâî'nin bir koyundan başka bir şeyi yoktur ve o misafirin kim olduğunu da bilmez. Hemen eşine: “Misafirimiz için yemek var mı?” diye sorar.

Eşi de: “İhtiyaç halinde kullanmak için ayırdığım biraz un ve bir de koyunumuz var” der. Kadın unu getirdi ve ekmek yapar, bu sırada Tâî de koyunu keser ve misafirinin içmesi için bir de süt getirir. Gece boyu konuşurlar, sabah olduğunda Numan atına binerek:

“Bunun mükâfatını iste, zira ben Sultan Numan” der. Tâî ise:

“Sen bizim misafirimizsin ve sana ikramda bulunmak bizim görevimizdir” der.

---

¹² Ebû Kâbüs en-Nu'mân b. el-Münzir b. el-Münzir el-Lahmî (ö.602'den sonra), Irak'ta Hîre çevresinde hüküm süren Hristiyan Arap hanedanı olan Lahmîler'in son hükümdarı (580-602), T.D.V İslam Ansk.

Bu hadisenin üzerinden uzun zaman geçer ve Hanzala et-Tâî büyük bir sıkıntıya düşer olur, hali vakti bozulur. Bu sebeple eşi:

“Sultan Numan’a gitsen o sana iyilikte bulunur.” der. Bunun üzerine Tâî, Sultana gider, fakat o gün de Sultan’ın hüzün gününe denk gelir.¹³ Sultan bakınca Tâî’yi tanıır ve:

“Sen evine misafir olduğum Tâî değil misin?” der. O da:

“Evet” diye cevap verir. Numan:

“Bugünün dışında neden gelmedin? diye sorar, O da: “Benim bugünle ilgili bilgim yoktu.” der.

Numan: “Vallahi bugün oğlum Gâbûs gelse, onu bile öldürürüm. Bu dünyadan her ne dileğin varsa iste! Çünkü sen öldürüleceksin! der. Numan:

“Öldükten sonra bu dünyayı ne yapayım! diye cevap verir. Numan:

“Öyleyse başka yol yok.”

Tâî: “O halde bana biraz müddet tanı, aileme gidip haber vereyim, onlara nasihatte bulunup, nasıl olduklarını öğreneyim, sonra geri dönerim.”, Numan:

---

¹³ Denilir ki Sultan Numan’ın iki günü vardır; mutlu ve hüzünlü günü, mutlu gününde kendisine gelenlere ikramda bulunur, hüzün gününde gelenleri ise öldürürdü.

“Dönmemen halinde senin yerine geçecek bir kefil bul!” der. Numan şehirde kimseyi tanımıyordu ve hiçbir kimse onun için kefil olmayı kabul etmedi, ne yapacağını bilmez halde şaşırıp kaldı. O sırada kendisine ‘Gurrâd’¹⁴ denilen bir adam:

“Ben kefil olacağım!” der. Sultan Numan:

“Kefil olacak mısınız?”, Gurrad:

“Evet” der.

Numan onu kefil olarak alır ve Tâî için beş yüz deve tahsis eder, o da develeri alır ve evine gider. Numan ona bir yıl da müddet tanır.

Bir yılın dolmasına bir gün kala Numan, Gurrad’a şöyle der:

“Sana bakınca, ancak yarın ölecek bir adam görüyorum.”

Gurrad: “Bugün senin için geldi geçti, yarın ise bekleyeni varsa daha yakındır.” diye cevap verir. Numan, Gurrad’ın katlini emredince vezirleri ona: “Gün bitip güneş batmadan onu öldürmemelisiniz” derler.

Güneş batmak üzereyken Gurrad getirilir ve darağacına bağlanır. O sırada cellâtlar gelir ve Gurrad’ın ölüm saati hakkında aralarında konuşmaya başlamışlardı ki uzaktan bir atlı çıkagelir. Buna rağmen Numan, Gurradın öldürülme emrini verir

---

¹⁴ **Gurrât:** Maymun terbiyecisi.

ve yine vezirleri ona: “Gelen kişinin kim olduğunu öğrenmeden onu öldürmemelisiniz” der.

Nihayet atlı gelir ve o Tâî’nin ta kendisidir. Tâî’nin gelişi Numan’a ağır gelir, nitekim Numan ona şöyle bir bakar ve:

“Ölümden kurtulmuşken geri gelmenin sebebi nedir? Tâî de:

“Vefa” der. Numan bu sefer de:

“Seni vefalı olmaya iten sebep nedir?” diye sorar, Tâî:

“Dinim” der. Numan:

“Bana dinini anlat” der ve Tâîi ona dinini anlatır. Numan ve Hîre ehlinin tamamı, o zaman Hıristiyan olan Tâî’nin dinine tâbî oldular. Bundan önce ise putlara tapıyorlardı. Böylece Numan, o günden sonra öldürmeyi bırakır, Tâî ve Gurrad’ı bağışlar ve şöyle der:

“Vallahi hangisi daha sadık ve daha asil bilmiyorum, ölümden kurtulmuşken dönen mi? Yoksa başkasının yerine ölüme kefil olan mı? Allah’a yemin olsun ki ben alçak biri değilim.”

Böylece Numan her ikisini de affeder ve onlara ikramda bulunur.

Bundan sonra, Gurrad’ın, Hire Hükümdarı Numan Bin Münzir’in huzurunda söylediği ‘yarını beklemek, bekleyen için uzak değil ve o gelecektir’ sözü, ‘isteklerin gerçekleşmesi

imkânsız değildir' manasında, insanlar arasında kullanılan, dilden dile dolaşan meşhur bir atasözü olur.

Tashih: Vildan DÜLEK

Tashih: Fatma GÜZEL¹⁵

---

¹⁵ **Musahhih Notu:** Gurrât kelimesi için dipnota 'maymun terbiyecisi' yazdım ama emin değilim, kişinin kendi ismi de olabilir. Daha çok lakabıymış gibi düşündüm ve bu yüzden sözlük anlamını yazdım. Bir de başlık olarak 'imkânsız sadece biraz zaman alır', 'Akar su çukurunu kendi kazar', 'Azimli fare duvarı deler' gibi ifadeler de olabilir.

8. Vermeyince Mabud Ne Yapsın Sultan Mahmut

Denir ki bir zamanlar bir adam çok cömert, sanatçı ruhlu ve şair olan amcasının kızına âşık olur ve onunla evlenir.

Kadın bir zaman sonra hamile kalır ve adı Zulfe konan bir kız çocuğu dünyaya getirir. Yalnız adam biraz buruktur, çünkü adam Arap adetlerinde olduğu üzere soyunun devamı ve soyadını yaşatacak bir erkek evlat arzu etmektedir.

Gel zaman git zaman derken eşi yeniden hamile kalır. Ebu Zulfe çok heyecanlı bir şekilde gün gün sayarak eşinin doğumunu ve insanlar arasında iftiharla birlikte dolaşabileceği erkek evladını düşünmeye başlar.

Sonunda kadının doğum vakti gelir ve erkek evladı yerine bir kız çocuğu dünyaya getirir. Adamı hüznün kaplar artık gülümsemeyen mutsuz bir adama dönüşür. Çok duyarlı ve akıllı olan kadın, eşini teselli edip yüzünü güldürmek için elinden geleni yapar. Güzel sözler söyleyip, şiirler okuyarak teselli etmeye çalışır.

Bu sırada adam ticaret yapmak için başka diyarlara gider ve bir süre evinden uzak kaldıktan sonra geri döndüğünde ona giderken eşinin hamile olduğunu ve yokluğunda bir kız çocuğunun daha olduğu haberi verilir.

Bu haber üzerine yine bir erkek çocuğu olmadığı fikrine daha fazla tahammül edemeyen adam üzüntüsünden karısını ve

kızlarını terk ederek bir arkadaşının evine gider ve orada yaşamaya başlar.

Terk edilen kadın yaşadığı bu hâl üzerine kocasının bu hareketine karşı gönlünden diline şu dizeler dökülür:

Neyin var Zulfe'nin babası gelmiyorsun evimize,

Kalırsın başkasının evinde niye,

Küsmüştür bize ona er veremedik diye,

Neylesin Sultan Mahmud, Mabud vermeyince

Heyhat bu nidalar tek bu biçare kadına ait değildi, tıpkı bir erkek çocuk vermediği için kocaları tarafından, evlerini terk edip giden pek çok biçare kadına da tercüman olmuştur.

Tercüme: Zeynep KELLERBAĞI

Tashih: Emine BİLİR¹⁶

---

¹⁶ Arap ve İslam toplumunda kadın kimdir? Kadın üreten, yeşerten, besleyen, sabrın ve vefanın timsali, doğuran yani insan soyu adına hayatın devamı için en önemli birinci varlık, olmazsa olunamayan en önemli kimse. Fakat en kolay gözden çıkarılan, mağduriyetine en yakınlarının sus-pus olacağımız ve hatta eksik kusur ve fenalıklar için başta cezalandırılacak kişiye kadın denir. Bilimsel olarak Çocuğun cinsiyetinin kız mı yoksa erkek mi olacağını acaba kim belirliyor? Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı Prof. Dr. Tansu Küçük, üreme sağlığı hakkında toplumda yerleşmiş olan "yanlış" bilgilerin "doğru"larını anlattı! Kadının genetik yapısı 46XX şeklindedir ve tüm hücrelerinde x kromozomu vardır. Erkeklerin genetik yapısı ise 46xy'dir. Dolayısıyla bazı sperm hücrelerinde x bazılarında ise y kromozomu vardır. Y kromozomu taşıyan bir sperm yumurtayı döllerse erkek bebek, x kromozomu taşıyan bir sperm yumurtayı döllerse kız bebek oluyor. Dolayısıyla doğacak bebeğin cinsiyetini kadın değil, erkek belirliyor. Tüp bebek ile seçilip yumurtaya enjekte edilen spermin genetik yapısına ise bakılamıyor. Ancak oluşan embriyonun genetik yapısı incelenerek kız ya da erkek olduğu belirlenebiliyor. Cinsiyet seçimi ülkemizde sadece tıbbi sebeplerle yapılabilir.

9. Kızım Sana Söylüyorum Gelinim Sen Anla!

Günlerden bir gün, Sehl b. Mâlik, Hire¹⁷ Kralı Nûman'ı¹⁸ görmek üzere yola çıkar ve bazı Tay¹⁹ mahallelerine uğrar. Buradakilere bölgenin ileri geleninin kim olduğunu sorar ve ona bu kişinin Harise olduğunu söylerler; fakat Numan'ı bulamaz. Evde ise Numan'ın kız kardeşi vardır ve genci görünce şöyle der:

- Hoş geldin, buyur gel.

İçeri girdikten sonra kadın ona ikramda bulunur. Bu sırada onun güzelliğini fark eden Sehl b. Malik, kavminin ileri gelenlerinden biri olan bu kadına gönlünü kaptırır.

Ona bu hislerini iletcek bir elçi göndermek ister; ne var ki kimseyi bulamaz. Bunun üzerine kadının evinin avlusuna oturur ve yüksek sesle şiirini söyler:

“Ey bedevîlerin ve hadarîlerin en hayırlı kız kardeşi!

---

¹⁷ **Hîre:** Coğrafi konumu dolayısıyla eski Bâbil, İran, Arap ve Bizans kültürlerinin kaynaştığı ve muhtemelen Arap yazısının da ilk kez geliştiği önemli bir merkez.

¹⁸ **Ebû Abdillâh Hârise b. en-Nu‘mân b. Nef‘ el-Hazrecî el-Ensârî:** Hazrec kabilesinin Neccâroğulları koluna mensuptur. Annesi Hz. Peygamber'e biat eden, zaman zaman ona evinde yemek ikram eden hanımlardan Ca'de bint Ubeyd b. Sa'lebe'dir. Hârise'nin bütün gazvelere iştirak ettiği ve Bedir'de Osman b. Abdüşems'i esir aldığı kaydedilmektedir (Vâkîdî, I, 139, 162). Geniş bilgi için bk. TOPALOĞLU Nuri, TDV İslam Ansiklopedisi, c.16, s. 202, İstanbul, 1997.

¹⁹ Kahtânîler'in Kehlân koluna mensup olan Tay kabilesi adını Tay b. Üded b. Zeyd'den alır; Tay kabilesinin anayurdu Güney Arabistan'da Yemen ile Tihâme arasındaki bölgedir.

Fezâre²⁰ kabilesi genci hakkında ne dersin?

O ki; âşık olur güzel kokulu kadına.

Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla!”

Numan’ın kız kardeşi bu sözleri işitince şiirin kendisinden bahsettiğini anlar.

“Nedir bu sözler! Ne bir fazilet var ne de akıl! Sana ikramda bulundum. Artık ne zaman istersen git!” diye karşılık verir.

Genç adam çok utanır ve:

“Niyetim ne kötülük ne de ayıp etmektir.” der.

Numan’ın kız kardeşi ise bir an hatasını anlayarak ona hak verir ve önyargıyla töhmet altında bıraktığından dolayı utanır.

Genç tam ayrılmak üzeredir ki bu sırada Hire Kralı Numan gelir ve ona ikramda bulunarak misafir etmek ister. Genç adam, Numan’ın konuğu iken kadın da onu gözlemler ve nihayet kendine eş olarak münasip bulur.

---

²⁰ Adnânîler’e mensup bir Arap kabilesi.

“Mademki beni seviyorsun, o halde benimle nişanlan.”
diye haber gönderir ona ve böylece nişanlanıp evlenirler.

“Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla!” sözü de halk arasında dilden dile dolaşan bir mesel olur ve birisi, karşısındakine bir söz söylerken dolaylı yoldan başkasına mesaj vermek istediğinde söylenir.

Tercüme: Merve ÖZTÜRK

Tashih: Vildan DÜLEK ve Betül ŞEKER

10. Azıcık Aşım, Kaygısız Başım

(Saman ve Huzur, Arpa ve Perişanlıktan Daha İyidir/ Aza Kanaat, Rahatını Kaçıran Çoktan Evladır.)

Anlatılır ki, uzak bir köyde bir eşeği ve bir öküzü olan bir çiftçi yaşarmış. Bu çiftçi hayvanlarından birini çalıştırır ve ona arpa yedirirmiş diğerini ise rahat bırakır, ona saman yedirirmiş. Bir gün eşek, çalışmak için çıkmış; çok çalışmış ve çok yorulmuş. Öküzü çalışmaya ikna edecek, onu tongaya düşürecek bir hile düşünmüş ve şöyle demiş öküze:

- Bugün ne yedin?

- Saman yedim, diye cevap vermiş öküz. Eşek ise:

- Ben de çok lezzetli bir arpa yedim, demiş.

Ertesi gün öküz erkenden kalkmış, çiftçi onu enerjik görünce çalışmak için tarlaya götürmüş. Öküz akşama kadar tarlada çalışmaya devam etmiş, o kadar çok çalışmış ki geldiğine pişman olmuş. Sonra akşam olunca ahıra dönmüş; vardığında ise eşek ona:

- Arpa yedin mi? diye sormuş. Öküz de sinirlenerek:

- Saman ve rahatlık arpa ve perişanlıktan daha iyidir, diye cevap vermiş.

Ve bu söz, çoğu istemekten kaçınarak aza razı olan her bir kimse için mesel olarak söylenir olmuş.

Tercüme: Fatma GÜZEL / **Tashih:** Dilek KARAGÖZ

11. İnsan Aç Kalır, Ama Kimseye Minnet Etmez

Bir zamanlar Hâris Esedî adında bir adamdan bahsedilir. Bu kimse orta yaşlı, asalet, soy, şeref ve ilim sahibi biridir. Aynı zamanda iyilik yapan, cömert ve çalışmayı seven bir kimsedir. Bir gün Alkame adında bir arkadaşını ziyaret eder. Alkame'nin de son derece hoş ve güzel, Azzebâ adında bir kızı vardır. Hâris onu beğenir ve kızın babasına:

“Kızını istemeye geldim.” der.

Alkame: “Sen mert ve kızıma uygun birisin ama bu konuyu annesiyle konuşmam için bana zaman ver.” der.

Alkame eşinin yanına gidip ona:

“Gerçekten Haris güzel ahlaklı ve asalet, soy, makam sahibi olarak da kavminin efendisi biridir. O kızımıza talip oldu.” der.

Sonra anne kızına: “Nasıl bir kişiden hoşlanırsın? Orta yaşlı güzel ahlaklı, cömert, kavminin efendisi olan birinden mi yoksa ahmak, çenesi düşük, işsiz ama sadece yakışıklı olan genç bir erkekten mi?” diye sorar.

Kız: “Ahmak ve çenesi düşük olsa da yakışıklı ve genç bir erkekten!” diye cevap verir. Yine de annesi kızının fikrini değiştirmeye çalışır ve kızına:

“Ama genç kişi seni ihmal ederken orta yaşlı adam sana değer verir, herkese hoşgörüyle muamele eder, ihtiyaçlarını karşılar ve isteklerini yerine getirir.”

Kız: “Ama genç kız da genç erkekle evlenir.” diye cevaplar.

Annesi: “Kızım sen haklısın ama genç bir erkeğin de utanç verici halleri ve kusurları çok olur.”der.

Kız: “Yaşı ilerlemiş adam beni akranlarımlın diline düşürür.”der.

Annesi, kızını Harisle evlenmeye ikna olana kadar, evlilik ve kızının muhafazası konusunda orta yaşlı, olgun bir kimsenin, genç birinden daha iyi olduğunu anlatmaya devam eder. Böylece Hâris genç kız ile evlenir, ona 150 deve, hizmetçi ve bin dirhemi mehir olarak verir. Sonra kızını alıp kavminin yanına gider.

Günlerden bir gün Hâris, evinin avlusunda oturur ve eşi de onun yanındadır. Tam bu esnada bir genç, arkadaşlarıyla kavga edip tartışarak kızın gözünün önünden geçerler ki onlardan sanki gençliğin kuvveti fışkırıyordu. Ancak kızının gözlerinden, onları gördüğü esnada yaşlar akar ve eşi ona:

“Niçin ağlıyorsun?” diye sorar.

Kız: “Seni ne yapayım? Ben bu gençle evlenmek isterdim ve hala onu seviyorum.” der.

Haris ona kızarak:

“Annen yokluğuna yansın! İnsan aç kalır ama kimseye minnet etmez. Ailenin yanına git. Bundan sonra sana ihtiyacım yok.” der. Adam nihayet, güzelliğin evliliği devam ettiren bir şey olmadığını anlar.

Bu söz daha sonra atasözü olur, manası; çocuğunu emziren hür kadın emzirmesinden dolayı ücret almaz ve bunun gibi hür insan da açlık çeker ama utanç verici, çirkin şeylere yaklaşmaz. Böylece kendini kötü kazançlarından ve diğer şeylerden korumuş olur.

“Eğer bir topluluğun antlaşmayı bozacağından endişe edersen antlaşmayı derhal sona erdirdiğini onlara açıkça bildir. Allah ahdini bozanları asla sevmez.” (Enfal 58)

Rasulullah (as) buyurdu ki: “Hayat şartları sizinkinden daha aşağı olanlara bakınız; sizden daha iyi olanlara bakmayınız. Bu Allah’ın üzerinizdeki nimetini hor görmemenize daha uygun bir davranıştır.” İmam Ahmed- Müsned (7442)

Tercüme: Elif EROL

Tashih: Fatma GÜZEL

12. İyilik Yap, Kötülük Bul

Bir zamanlar Sinimmar adındaki meşhur bir mimarı, Hîre²¹ Kralı Numan bin Munzir²², Kûfe²³ şehri yakınlarında “Havernak” adını verdiği sarayını inşa ettirmek için huzuruna çağırır.

Geldikten sonra kralın istediği saray için günlerce düşünüp taşınan Sinimmar, nihayet son derece güzel bir yapı tasarlar. Sarayı, Hîre yakınlarındaki yemyeşil bağ ve bahçelerle çevrelenmiş, şelale sularının çağlayarak aktığı yüksek bir yere inşa etmeye karar verir.

Aradan zaman geçip de sarayın yapımı olabilecek en muhteşem haliyle sona erince beraberindeki adamları ve Sinimmar ile sarayın çatısına çıkan Kral, büyüleyici olan manzaraya bakar, âdeta hayran kalmıştır:

“Ömrü hayatımda böyle bir şaheser daha görmedim!”
der.

Sinimmari ise:

---

²¹ Bugün Irak’ın Necef iline bağlı bir kaza merkezi olup Kûfe’nin 5 km. güneyinde ve Kûfe ile Havernak arasında bulunan, Fırat nehri kenarında yer alan geniş bir ovada kurulmuştur. Geniş bilgi için bk. TDV İslam Ansiklopedisi, c.18, s. 122, İstanbul, 1998.

²² EbûKâbûs en-Nu’mân b. el-Münzir b. el-Münzir el-Lahmî (ö. 602’den sonra) Irak’ta Hîre ve çevresinde hüküm süren Hristiyan Arap hânedanı Lahmîler’in son hükümdarı (580-602).

²³ Irak’taki Bâbil harabelerinin güneyinde Fırat’ın batı kenarında kurulmuş olup Necef ile Kerbelâ arasında ve Hîre’nin 5 km. kuzeyindedir; Bağdat’tan uzaklığı ise 170 kilometredir.

“Bundan güzelini dahi inşa etmem mümkün.” diye cevap verir.

İşte o anda Kral Numan, kendi sarayından daha güzelini yapabilecek bir mimarın yaşamasına müsaade etmeyeceğine karar verir. Derhal adamlarına emir verir ve Sinimmar'ı çatıdan aşağıya atarlar. Zavallının boynu kırılır ve oracıkta ölür.

Numan'ın Sinimmar'a yaptıklarıda zamanla insanlar arasında söylenen bir mesel halini alır böylece. İyilik yapıp da kötülük bulan biri için “Karşılığı Sinimmar'ın cezasıymış.” derler.

“İyiliğin karşılığı, yalnız iyiliktir.” - Rahman Sûresi 60

Tercüme ve Tashih: Betül ŞEKER

13. Bülbülün ektiği Dili Belasıdır

Dağlık köylerinden birinde, bir Arap evine ait köpek olduğunu söylenir. Bu köpek köy halkını hırsızlar ve yol kesicilerden korur, bu yüzden köye yabancı insanlar geldiğinde onlara havlar ve onlar köyden kaıncaya dek havlayarak peşlerinden koşar. Burageş'in²⁴ sahibi, kendisin emirlerini dinleyip yerine getirmesi için onu eğitir. Sahibi Burageş'e misafirlerin girmesine dair işareti verince Burageş onu dinler, ona itaat eder ve böylece misafirler köye girebilirler. Sahibi hırsızları kovması için işaret verdiğinde ise emredilene derhal yerine getirir.

Günler sonra sonu hiç mi hiç iyi bitmeyen bir olay vuku bulur. Zira köye bir grup düşman gelir. Burageş, köy halkını uyarmak üzere hemen havlamaya başlar. Köylüler, köyün yakınındaki mağaralardan birinde saklanmak için köyden çıkma telaşı içindedirler. Çünkü düşman sayısı köy halkından fazladır. Ta ki köy halkı köyü boşaltır ve mağaraya sığınır. Düşmanlar durmadan köy halkını arar ama nafile, kimseyi bulamazlar. Bunun zerine köyden gitmeye karar verirler ve sahiden de köyden giderler. Köy halkı düşman elinden kurtulmaları sebebiyle sevinirler. Fakat Düşmanların köyden ayrıldığını gören Burageş havlamaya başlar. Sahibi onu susturmaya çalışır fakat başaramaz. İşte o anda düşmanlar köylülerin yerini fark ederler.

---

²⁴ **Burageş**; dağlık köylerin birinde bulunan bir Arap evine ait köpeğin adıdır.

Tek bir yaşlı dışında Burageş de dâhil olmak üzere herkesi öldürürler.

Bu olay üzerine kim kendini kötü bir duruma düşürür veya kendi kusurunu açığa çıkarırsa "Bülbülün çektiği dili belasıdır." atasözünü söyler.

Tercüme: Seher KAYA

Tashih: Hatice ZAFER ve Asma HAMDY

14. Masumiyet Ölmesin, İnsanlık Tükenmesin

(İnsanlık Öldü Denmesin Diye)

Zamanın birinde bir adam atıyla yolculuk yapar. Yolda bir ağaç görür. Ağacın altında oturup gölgesinde dinlenmek ve yemeğini yemek ister. Ağaca yaklaşacağı sırada, acıyla kıvranıp²⁵ yardım için bağırır bir adam görür.

Atın sahibi hemen onun yardımına koşar. Yanına gelip neyi olduğunu sorar. Adam çaresiz bir yolcu olduğunu söyler. Atlı, ona su verir, sonra da yemeğini çıkarır. Yolcu doyuncaya dek ikisi birlikte yerler. Adam, çok geçmeden atın sahibini oyuna getirip; atın üzerine çıkar ve onu çalıp kaçar.

Adam atla uzaklaşırken atın sahibi:

“Kardeşim ne yapıyorsun?” diye ona seslenir.

Adam: “Senin atını çalma planım tuttu!” diye cevap verir.

Bunun üzerine atın sahibi: “Senden bir istediğim var.” der.

Adam “Nedir?” diye sorar.

“Kimseye ‘Atı çalıp sahibini kandırdım.’ deme. Eğer biri sorarsa ‘Atın sahibi onu bana hediye etti.’ de.” der.

Hırsız “Niçin?” diye sorar.

---

²⁵ Acı, ağrı, sancı etkisiyle eğilip bükülmek

Bunun üzerine atın sahibi: “İnsanlar arasındaki iyilik bitmesin diye; zira insanlar gerçekten kimsesiz bir adama rastladığında: ‘Ona yardım etmeyin çünkü falanca kişi filanca kişiye yardım etmişti de sonra ona vefasızlık etti.’ derler” der. Adam attan iner ve onu sahibine teslim edip ondan özür diler.

Böylece, iyiliğe aldatma (kötülük) ve vefasızlık (nankörlük) ile karşılık vermenin önüne geçmek için insanlar bu hikâyeyi anlatır olmuş. İnsanın, yardıma muhtaç olana en samimi şekilde yardım etmesi gerekir. Aynı zamanda yardım isteyen de dürüst olması gerekir ki insanlar arasındaki iyiliğe engel olmasın!

Tercüme: Hafize KURT

Tashih: Büşra KAFTANCIOĞLU

15. Acemi şansı

Bu deyimın sahibi, insanlar arasında en iyi okçu olarak bilinen Hâkim B. Abdi Yağus el-Minkari'dir. Bu sözün söylenme sebebine gelince Hâkim, bir gün avlanmak üzere yemin eder okunu ve yayını alarak dışarıya çıkar. Ancak, hiçbir şey avlayamaz. O gece oldukça kötü geçmiştir. Ertesi gün yine avlanmak üzere çıkar. Ne var ki yine hiçbir şey avlayamaz. Sabah olduğunda kavmine:

“Siz ne yapıyorsunuz! Bugün de bir hayvan öldüremezsem kendimi öldürürüm.” der. Oğlu da ona:

“Babacığım, bu sefer beni de yanında götür!” der. Beraber yola çıkarlar ve birden vahşi sığırı görürler. Hâkim, hemen yayını çıkarır ve bir ok atar; ne var ki ıskalar. Bunun üzerine başka bir sığır, onlara saldırıya geçmek üzere hareket edince oğlu:

“Babacığım yayı bana ver!” der. Hâkim, oğluna çok sinirlenir hatta ona vurmak ister. Hâkim'in oğlu, babasının kızdığını anlayınca ona:

“Babacığım! Ben her zaman sana hayranlık duyarım; benim okum senin okundur²⁶.” der. Hâkim de yayı oğluna verir. Çocuk oku atar ve sığırı öldürür. Bunu gören babası:

---

²⁶ Benim yaptığım iyi bir şey aynı zamanda senindir.

“Acemi şansı!” der ve işte bu deyim bir kişi uzmanı olmadığı bir işte başarılı olduğu zaman söylenir oldu.

Tercüme: Güller ÖZDEMİR

Tashih: Vildan DÜLEK

16. Bazı Sözlerin Tekrarı Yoktur

Denir ki; günlerden bir gün krallığın birinde, kral mahiyetindeki askerleri ve çok sevdiği veziriyle ava çıkarlar. Avlanmaları bittikten sonra yüksek bir dağın tepesinde konaklayıp akşam olduğunda toplanıp yemekler yenir, içkiler içilir. Kral yemek süresince içtiği için çok sarhoş olur. Kral bu sarhoşluk halindeyken, veziri ona:

“Kralım bu dağın tepesindeki kayayı görüyor musunuz, birinin kellesini üstünde kesseniz kanının şu engin vadiden nereye kadar akacağını düşünebiliyor musunuz?” der.

Bunun üzerine kral tuhaf bir şekilde vezirin yüzüne bakmaya başlar ve askerlerine veziri alıp şu kayanın üstünde kellesini kesinde kanı nereye kadar akacakmış görelim bakalım der. Kralın çok sarhoş olduğunu bilmelerine rağmen bu emri yerine getirmekten başka çareleri olmayan askerler, veziri alıp kralın emrini yerine getirirler.

Sabah olup kral ayıldığında askerlerinden veziri çağırmasını ister, bunun üzerine askerlerde ona geçen gece olanları anlatırlar. Kral bu anlatılanlara inanamayarak nasıl olur bunu nasıl yaparım ben diye hayıflanarak, olanlara çok üzülür ve bir daha asla içki içmeyeceğine dair kendi kendine söz verir.

Kral bu yaşanan olay üzerine sonrasında halk arasında deyim olacak şu sözü söylemiştir: “Bazı sözlerin dönüşü yoktur.
“

Tercüme: Büşra KAFTANCIOĞLU ve Betül KARAKUŞ

Tashih: Emine BİLİR²⁷

---

²⁷ Sarhoşluk ve bu halin yarattığı hatalar belki de yalnızca içkiyle örneklendirilmemiz. Güç ve statü sahibi olmak bazen kişide kendini fazla rahat ve güçlü hissetmesine bazı zamanlarda ise bu gücün rahatlığı ve sarhoşluğuyla, sonrasında telafisi olamayacak hatalara ve hatta kitlesel yıkımların meydana gelmesine sebep olabilir. Hikâyedeki kralın yapmış olduğu hatayı yakın zamanda bugün bile Orta doğuda bedeli çok ağır ödenen ve geri dönüşü olmayan bu sarhoşluğun yarattığı yıkımları yaşamış pek çok Ülkeyi örnek gösterebiliriz. Bu liderler gerçekten çok akıllı, güçlü, saygın, sevilen kimseler olmalarına rağmen, belki bir anlık kibir ve gücün vermiş olduğu sarhoşlukla hem kendi halklarını ve sonrasında aralarında başlayan bölünmüşlük yüzünden zaman içinde tüm orta doğuya yayılmasını sağlayacak bedeli ağır hatalar yapıldığını acıyla ve çaresizlikle içinde izlemekteyiz. Hayatın her alanında daima kendi kontrol altında tutabilen, kendini sorgulayan ve hatta kendi vicdanında kendini yargılayan kimseler kolay hataya düşmemek için öncelikle dünyevi olan güç, şöhret ve sarhoşluk yaratan diğer tüm hallerden uzak durmaya çalışırlar. Onlardan olabilmek ümidiyle.

17. Dost Yüzünden, Düşman Gözünden Belli Olur

(Hırsızın Kulağında Tüy Var)

Anlatıldığına göre bir kafilenin yolu çölde bir çadıra düşer. Bu çadırın sahibi oldukça zeki ve cömert bir kimsedir. Nitekim kafileyi çadırında ağırlar ve onlara ikramda bulunur. Ancak bu misafirlerden biri ev sahibinin bazı eşyalarını çalar.

Bir müddet sonra adam hırsızlığın farkına varır ve araştırmaya koyulur ama hiçbir şey bulamaz. Bunun üzerine içlerinden birinin hırsızlık yaptığını ima eder bir edayla, “Ben hırsız kulağından tanırım.” diyerek söze başlar:

Bunu duyan misafirler:

“Nasıl yani?” derler. O da:

“Hırsızın kulağında tüy olur.” Deyince içlerinden biri şüphelenip tüy var mı diye yoklamak için elini kulağına götürür. Böylece hırsızın kim olduğu ortaya çıkar. Bu cömert adamdan çaldığı ne varsa, zekâsına ve kurnazlığına hayran kalarak geri verir.

Böylelikle, bu söz hırsızlık yaptığından veya bir suç işlediğinden şüphe duyulan kimseler için söylenen bir atasözü haline gelir.

Tercüme: Büşra KALKAN

Tashih: Şeydanur KIR

18. Davayı Kaybedince Konuşan Çok Olur

Deve sürüsü olan, Dubbe adında bir adam vardır. Bu adamın Sâd ve Sâid adında iki de oğlu vardır. Bir gece Dubbe, develerin sürüden ayrılıp her bir yöne kaçtıklarını fark eder. Ve çocuklarını çağırıp onlardan develeri geri getirmelerini ister. Çocuklar develeri yakalamak için hızlı bir şekilde çıkarlar. Her biri bir yöne gider. Gece yarıldığında Sâd deveyle geri döner; Sâid ise dönmez. Bunun üzerine baba, oğlunu nasıl ve nerde arayacağını bilmeden uzun bir süre arar.

Günün birinde Dubbe bazı ihtiyaçları için Ukaz Panayırı'na gider. Birden üzerinde iki tane aba²⁸ olan bir adam görür ve o abaları tanır. O abalar Sâid'in develeri aramaya çıktığı gün üzerindedir. Dubbe, adı Haris Bin Kâb olan bu adama doğru yanaşır ve ona abaları sorar. Haris'te ona günler önce bir gence Sâid'e rastladığını söyler ve onu tarif eder. Onun üzerinde iki aba olduğunu ve ikisinden birini kendisine vermesini istediğini, ancak onun reddettiğini, sonra da kılıcına varıncaya kadar üzerindeki her şeyi aldığını söyler. Böylelikle Dubbe, oğlunun kallesçe öldürüldüğünü sezer. Sonra Haris'ten, gücünü gösteren parlaklığı görmek için, kılıcı ister. Harris'te öldürdüğü çocuğun babası olduğunu bilmeden ona verir. Dubbe aldığı kılıçla onu boynundan vurur ve öldürür. Sonra insanlar toplanır ve Dubbe'ye

---

²⁸ **Burde:** Eskiden Arapların üzerlerine dışarıya çıkarken giydikleri üstlük, hırka, aba.

sövüp sayarlar. Çünkü o, haram aylarda birini katleder. Bunun üzerine Dubbe de "Olan oldu; sövgü kılıcı geçti." der.

Böylece bu söz, düşünüp taşınmadan karar alan kimseler ve son bulmuş bir işi değiştirmeye çalışanlar için söylenen; ayrıca da olmuş bitmiş işler de kullanılan bir atasözü olur.

Tercüme: Fatma BULUT

Tashih: Dilek KARAGÖZ

19. Geçti Bor'un Pazarı

Amr bin Addes adında cömertliğiyle örnek alınan bir adamın olduğu rivayet edilir. Amr amcasının kızını sever. Kendinden yaşça küçük olmasına rağmen kıza evlilik teklifinde bulunur ve çok geçmeden amcası bu evliliği onaylar. Ancak genç kızın bu evlilikte gönlü yoktur.

Amr amcasının kızıyla evlenir. Ona karşı o kadar cömerttir ki; hediyeler alır, sevgi ve içtenlikle muamele eder. Bütün bunlara rağmen kız, kendisinden büyük olduğu için Amr'a kötü davranır. Eşinin kendisini sevmediğini hisseden Amr bir gün ona şöyle der:

“Seni boşamamı mı istiyorsun?”

Kız sevinçle “Evet.” diyerek cevap verir. Amr çok üzülmeye onu boşar. Bu boşanma yaz mevsiminde gerçekleşir.

Bir süre sonra bu kız son derece yakışıklı bir gençle evlenir fakat genç ne cesurdur ne de cömert. Günlerin birinde bir kabilenin saldırısına uğrarlar. Kız, kendisini koruması için eşine seslenmesine rağmen, eşi saldırganlarla karşı karşıya gelmeye korkar. Saldırganlar kızı esir alırlar. Bunu duyan amcasının oğlu (ilk eşi) hemen onu kurtarmak için harekete geçer ve saldırganları öldürerek kızı evine geri götürür. Bu olaydan sonra kız, saldırganlardan korkan ve kendisini kurtarmaya çalışmayan eşinden boşanmak ister.

Bir süre sonra kız başka bir gençle evlenir. Genç o kadar fakirdir ki kızın canı süt istediğinde içecek sütleri bile yoktur. Hal böyleyken kız ilk eşi Amr ile geçirdiği günleri, evdeki bolluktan dolayı nasıl su yerine süt içtiğini, canının çektiği ne varsa önüne serdiğini hatırlar ve yaptığından pişman olur.

Günlerden bir gün evinin önünde dururken önünden mal taşıyan büyük bir kervan geçer. Deveyi çeken çocuktan süt ister. Bunun üzerine çocuk:

“Kervan sahibi şurada.” diyerek parmağıyla işaret eder. Kız kervan sahibinin yanına gittiğinde onun Amr Bin Addes (ilk eşi) olduğunu görür. Amr kıza:

“Sen sütü yazın kaybettin.” Yani boşanmak istediğin o yaz sahip olduğun zenginliği kaybettin, der. Böylece nimete değer vermeyen, nasibinde olmayana tamah eden, Allah’ın verdiği nimetleri zayi edenler için insanlar arasında kullanılan bir atasözü olur.

Tercüme: Asma HAMDY

Tashih: Elif ÖZDEMİR

20. Eli Boş Döndü

Bir gün bedevinin biri bir çift pabuç satın almak için kunduracılık yapan Hîre'li²⁹ Huneyn³⁰ ile pazarlığa girer. Derken ortalık kızıdır, bedevi ağır sözler sarf ettiği gibi pabuçları almaktan da vazgeçer. Bu duruma sinirlenen Huneyn, bedeviye bir oyun oynamaya karar verir.

Bedevi oradan ayrıldığında, Huneyn söz konusu pabuçları da yanına alarak arkasından yola koyulur. Hızlanarak bedeviye geçer ve pabucun tekini bir ağaca asar. Diğer tekini de birkaç metre öteye, bedevinin geçeceği yola fırlatır. Daha sonra bir köşede gizlice pusuya yatıp beklemeye başlar.

Nihayet bedevi gelir, ağaca asılı pabucu görür ve:

“Huneyn’in sattığı pabuçlara ne kadar da benziyor! Eğer diğer tekini de bulursam geri dönüp bunu alacağım.” der.

Biraz daha ilerlediğinde pabucun diğer tekini de yola atılmış halde bulur. Devesinden inerek pabucu yerden alır. Sonra ağaçta asılı olantekini de almak üzere geriye doğru yürümeye başlar. Tam da bu sırada Huneyn saklandığı yerden çıkar ve bedevinin devesini alarak kayıplara karışır.

Bedevi, kabilesine geri döndüğünde ona:

---

²⁹ **Hîre:** Günümüzde güney orta Irak'ta Kûfe'de bulunan Mezopotamya'da antik bir şehir.

³⁰ **Huneyn İskâfi:** Bu deyim ile tanınmış meşhur olmuş bir kunduracı.

“Neler getirdin bize?” diye sorarlar.

Bunun üzerine Bedevi:

“Gördüğünüz gibi Huneyn’in iki pabucundan başka bir şey yok elimde. Sıfıra sıfır elde var sıfır...” cevabını verir.

Bu anlamda“Huneyn’in iki pabucundan başka bir şey getirmedi” ifadesi de, Arapların başarısızlığa, hayal kırıklığına uğrama, bir yerden hüsrarla eli boş dönme durumlarında kullandıkları bir deyim haline gelir.

Tercüme ve Tashih: Betül BAYCAR

21. Eski Tas Eski Hamam

Halime, cömertlik ve eli açıklık konusunda Arapların parmakla gösterdikleri Hâtem et-Tâî'nin eşidir lakin Hâtem'in tam aksine cimriliği ve elinin sıkı olmasıyla bilinir.

Anlatılanlara göre Halime yemeğe yağ koyacağı zaman kaşığı titrer ve yağı tencereye katmaya eli bir türlü varmaz. Bu yüzden Hâtem, ona cömertliği ve eli açık olmayı öğretmek ister ve eskilerin şöyle dediklerini aktarır:"Bir kadın yemek tenceresine koyduğu yağı her artırdığında Allah da onun ömrünü bir gün daha artırır."

Bunu öğrenen Halime tencereye koyduğu yağı artırır. Nihayetinde yemeği güzelleşir ve eli de cömertliğe alışır hale gelir.

Halime'nin canından çok sevdiği biricik oğlu öldüğünde bu acıya katlanamayıp ölmeyi ister. Bu amaçla, ömrünü kısaltmak ve oğluna kavuşmak için eskiden yaptığı gibi yemeklere eklediği yağı tekrar azaltmaya başlar.

Bunun ardından Hâtem'in misafirleri şöyle söyler:

"Halime yine eski âdetine döndü."

Ve bu olay üzerine bu söz, yapmayı bırakmış olduğu eylemine geri dönen kimseler için atasözü olarak kullanılagelir.

Herkes kendi işi ve mizacına göre iş yapar. Rabbiniz kimin doğru yolda olduğunu en iyi bilendir.

Hz. Ömer (r.a) şöyle rivayet etmiştir:

Ben Allah Resulünün (s.a.v) bir adama nasihat ederken şunu dediğini duydum:

"Ey filan kişi! Borcunu azalt ki özgür olasın, günahları azalt ki ölüm sana kolay gelsin. Çocuğun hangi nesepten geleceğine de dikkat et, çünkü soydan gelen huylar birbirine geçer."

Tercüme: Ayşe UÇURAN

Tashih: Ayşe Nur BUZRUL

22. Gez Dünyayı, Gör Konya'yı

Genç bir kadınla evlenen Haris isminde bir adam olduğu rivayet edilir. Geçen seneler boyunca eşinden yaşça büyük olan Haris'e genç karısı daima sevgi ve bağlılık gösterir. Adam yaşlanıp güçten düşüncü ihtiyarlar, buna rağmen karısı hala canlı ve genç durur. Kadın adamdan boşanmayı talep eder ve boşanırlar. Sonra kadın başka bir adamla evlenir. Haris yıllar sonra kadının eşine rastlar. Adam Haris'e karısını övüp onun kendisine olan sevgi ve bağlılığından bahseder. Haris ise ona şöyle diyerek cevap verir:

“Gez dünyayı, gör Konya'yı.” Diğer bir deyişle, o bana yaptığını yıllar sonra sana da yapar demek ister.

Tercüme: Kevser ÖZÇELİK

Tashih: Arzu BURSA

23. Evdeki Bir Kuş, Daldaki İki Kuştan İyidir

Anlatılır ki günlerden bir gün, geçimini avcılıkla sağlayan bir avcı yine kuş avlamaya çıkar. Avladığı kuşla yürürken ağaçların birinin üstünde çok sayıda kuş görür. Bunun üzerine iştahı kabaran avcı ağaçtaki kuşları avlamak umuduyla elindeki kuşu bırakır ve ağaca tırmanmaya başlar. Fakat onun yaklaştığını hisseden kuşlar, avcı varamadan uçup kaçarlar.

Yapacak bir şeyi olmayan avcı çok üzgün bir şekilde boş ellerle evine döner ve avcının hikâyesi dilden dile dolanır. Böylece Allah'ın kendisi için takdir ettiği ile yetinmeyip başkalarının elindekilere göz dikenler için söylenen atasözü haline gelir.

Tercüme: Mahmut AĞUŞ

Tashih: Yasemin SEY

24. Konuyu Yeniden Ele Almak Pişman Olmaktan İyidir

Bir zamanlar Hidâş adında bir delikanlı, güzel, nazlı, hâli vakti yerinde bir ailenin Rebâb adındaki kızına vurulur. Delikanlı kızı istemeye gider, yalnız kızın annesi ve babası, delikanlıyı fakir ve yoksul olduğu için reddeder.

Bir gece Hidâş, Rebâb'ın evlerinin önünden geçer ve güzel bir şiir okur. İlk beytinde şöyle der:

*Keşke bilebilseydim Ey Rebâb, ne zaman göreceğim,
bizim için mutlu bir son yahut bir deva, işte o zaman
iyileşeceğim!*

Rebâb, Hidâş'ın şiirini ve okuyuşunu beğenir ve ona karşı kalbinde bir sevgi uyanır. Daha sonra Hidaş'ın bir arkadaşına ondan hoşalandığını söyler. Annesini, Hidaş'la evlenmesini kabul etmesi için iknaya çalışır. Fakat annesi delikanlının fakirliği sebebiyle reddeder.

Annesine: “Bütün ömrümü sevdiğimin yanında geçirmeme razı değil misin?” diye sorar. Annesi: “Hayır, razı değilim.” der. Genç kız, ikna edene kadar uğraşır.

Bir sabah Hidâş gelir. Onlara selam verir ve: “Konuyu yeniden ele almak pişman olmaktan iyidir.” diyerek söze giriş yapar. Sonra Rebâb ile evlenmek istediğini söyler. Baba da kabul eder ve evlenirler.

İnsanlar, Rebâb'ın Hidâş ile evlenme hikâyesini öğrenirler. Hidâş'ın “Konuyu yeniden ele almak pişman olmaktan iyidir.” sözü yayılır ve atasözü olur. Kim bir işte ısrar eder ve bir talebini defalarca arz ederse, “Konuyu yeniden ele almak pişman olmaktan iyidir.” denir.

Tercüme: Şeydanur KIR ve Zehra GÜLLER KARAKOÇ

Tashih: Büşra KAFTANCIOĞLU

25. Dağ Fare Doğurdu

Anlatılana göre, bir zamanlar etrafındakilere kafa karıştırıcı, cevabı zor sorular sormayı seven bir kral vardır. Sorduğu sorulara gelen ilginç ve beklenmedik cevaplardan ise büyük bir keyif almakta, onları adeta bir heyecan ve eğlence kaynağı olarak görmektedir. Aklına düşen ne varsa öğrenmek istemekte, bu “Suyu nasıl tarif edersin?” sorusu bile olsa her şeye bir cevap aramaktadır.

Günlerden bir gün kral, âlimlerden birini, bir meseleyi çözmesini isteyerek huzuruna çağırır. Âlimin bu emri yerine getirmekten ve huzura çıkmaktan başka çaresi yoktur.

Kral, ona:

“Senden bana suyu tarif etmeni istiyorum. Eğer başarısız olursan ilk işim boynunu vurdurmak olacak!” der.

Âlim ilk önce bir müddet sussa da, sonrasında muhtemelen kafasının kesilmesiyle sonuçlanacak olan bu tuhaf meydan okuma karşısında çabalamaya karar verir ve:

“Baş üstüne Efendim! Eğer suyun ne olduğunu öğrenmek istiyorsanız şimdi bana iyice kulak verin. Güzelce dinleyin ki, söylediğim her şeyden istifade edebilin.” der.

Kral şaşırır. Öyle ya, gerçekten de suyun bir tarifi var mıdır?

Ardından, yapısı ve özelliklerinden tut, kullanıldığı yerlere kadar su hakkında bildiği ne varsa anlatmaya başlayan âlimi dinlemeye koyulur. İşin sonunda kelleyi kaptırmak istemeyen âlim lafı uzatabildiği kadar uzatır. Yaklaşık dört saat konuştuğundan sonra:

“Efendim! Sözüün özü; su, sudur.” der.

Kral bu cevap karşısında hayrete düşer. Öyle ki, tüm bu uzun konuşmadan geriye kulağında sadece âlimin söylediği şu son cümle kalmıştır:

“Su, sudur.”

Daha sonra orada bulunanlara dönerek:

“Onca çabadan sonra suyu yine suyla açıkladı.” der.

Böylece âlim, kıvrak zekâsıyla kralın tüm bu garip fikirlerinden, tuhaflıklarından kurtulmayı başarır ve serbest kalır.

Sonraları kral ve âlim arasında geçen bu hikâye dilden dile yayılmış, insanlar da, her şeyi bildiğini iddia etse de asla yeni bir şey söylemeyen, her ne sorulursa sorulsun verecek bir cevabı olan ama nihayetinde aynı şeyleri tekrarlayıp duran kimseler için:

“Onca çabaladın, suyu yine suyla açıkladın.” sözünü söyleye gelmişlerdir.

Tercüme: Betül KARAKUŞ / **Tashih:** Betül BAYCAR

26. Besle Kargayı Oysun Gözünü

Bir zamanlar kız kardeşinin oğlunu büyüten Arap bir adamdan söz edilir. Yeğeni büyüyüp de güçlü bir delikanlı oluncaya dek üzerine titreyen bu adam, hayata dair bildiği ne varsa tek tek öğretir ona.

Gelgelelim çocuk büyüyüp de iyice güçlendiğini hissedince artık dayısına ihtiyacı kalmadığını düşünür. Bundan böyle dayısının kendisine yaptığı tüm iyiliklere, kötü muamele ve nankörlükle karşılık vermeye başlar. Üstelik bununla da kalmaz, başkalarına da onu kötüler. Adam ise yeğenin tüm bu yaptıklarına kahrolur ve üzüntüsünü yazdığı şiire döker:

*“Vah ki yedirip de ellerimle
Besleyerek büyüttüğüme*

*Öğrettim ok atmayı her gün her gece
Nişan aldı bana, bileği güçlenince*

*Gösterdim ona yiğitlik nece
Çemkirdi bana, bıyığı terleyince*

*Nazmettim³¹kafiyelerden nice
Sövdü bana, şiir zikredince”*

---

³¹ Vezin ve kâfiye ile manzum olarak yazmak veya söylemek.

İşte böylece şiirdeki “*Öğrettim ok atmayı her gün her gece. Nişan aldı bana, bileği güçlenince.*” beyti, zamanla insanlar arasında bir mesel halini alır. Tıpkı “*Besle kargayı oysun gözünü.*” atasözü gibi bu mesel de yapılan iyiliklere karşın nankörlük taslayan, kendisine iyilik yapana kötü davranarak kıymet bilmeyen kişiler için söylenir. Nitekim bu genç de küçüklüğünde kendisini besleyip büyüten, ona ok atmayı ve edebiyatı öğreten dayısını unutmuş, teşekkür edeceği yerde sövüp saymıştır.

“Aranızda iyilik yapmayı da unutmayın. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.” (Bakara Suresi – 237)

Tercüme ve Tashih: Betül ŞEKER

27. Acelede Nedâmet, Teennîde Selâmet Vardır

Uzak bir köyde çocukları olmayan bir karı koca yaşar. Bir zaman sonra kadın hamile kalır. Kocasını ise işlerinde aceleciliği ve sabırsızlığıyla tanınan biridir. Öyle ki adam eşinin hamile olduğunu öğrenince: “Oğluma güzel bir isim bulacağım.” der. Eşi de ona:

“Nereden biliyorsun erkek olacağını? Belki de kız olur.” diye cevap verir.

Nitekim kadının bir oğlu olur ve adam bu duruma çok sevinir. Bir gün kadın, bir iş için komşusuna kadar gider. Giderken de “Komşumuz hasta; bu yüzden yardıma ihtiyacı olabilir, ben onun yanına gidip gelene kadar oğlumuza dikkat et!” diye kocasını tembihler. Kadın komşusuna gittikten sonra adamın aniden bir işi çıkar ve evden uzaklaşmak zorunda kalır. Acelesinden evde tek başına unuttuğu çocuğunun yanında ise sadece bir bekçi köpeği vardır.

Bir ara köpek, küçük çocuğa yaklaşan bir yılan görür ve can havliyle yılanın üzerine atılıp dişleriyle onu parçalar.

Bir müddet sonra adam süratlice evine geri döner. Kapıda köpeği ağzı kanlı bir şekilde görünce bir an köpeğin, oğlunu yediğini düşünür ve silahını çektiği gibi köpeği öldürür. Ardından eve girip de uyuyan oğlunun yanında ölü bir yılan görünce yılanı köpeğin öldürdüğünü anlar ve yaptığına çok pişman olur.

Kadın eve geldiğinde kocasını ağlar bir halde ve yaptığına pişman bir vaziyette hayıflanırken bulunca:

“Ne oldu?” diye sorar. Adam da olanı biteni anlatır. Bunun üzerine eşi onu aceleciliği yüzünden azarlar ve:

“Acelede nedâmet³², teennide³³ selâmet vardır.”³⁴ der.

Bu söz, işlerinde ve hayatının her alanında aceleci davranan, önünü ardını iyice düşünmeden karar veren veya bir işe kalkışan kimseler için kullanılan bir atasözü haline gelir.

Tercüme: Fatma DÜNDAR

Tashih: Fatma GÜZEL

---

³² **Nedâmet:** Yaptığı iş veya davranışın sonucunu beğenmeyip yaptığına hayıflanma, pişman olma, pişmanlık.

³³ **Teennî** (تَأَنِّي): (İ. Ar. *eny* “ağır davranmak, temkinli olmak” tan te’ennî) İlerisini düşünerek, ihtiyatlı davranarak acele etmeden iş görme, düşünceli hareket etme: *Gazabta’cil ile cahillerindir / Teennîhilm ile âkillerindir* (Şeyhî). *Bir hadîs-i şerifte, “Teennî Rahman’dan, acele ise şeytandandır” buyrulmuştur* (Ömer N. Bilmen)., Kubbealtı Lügatı.

³⁴ Bu atasözüne karşılık Türkçemizde ‘acele işe şeytan karışır’, ‘acele ile menzil alınmaz’, ‘acele bir ağaçtır, meyvesi pişmanlıktır’ ve ‘aceleci sinek süte düşer’ gibi ifadeler kullanılmaktadır.

28. Verirsen Doyur, Vurursan Duyur

Günlerden bir gün, bedevinin biri çölden şehre, Basralı³⁵ bir adamın evine misafir olarak gelir. Bu ev sahibinin bir karısı ile ikişer kız ve erkek olmak üzere dört de çocuğu vardır. Yolculuk sonrası acıkan bedevi misafir için evin hanımı yemekte tavuk pişirir ve hazır olunca hep beraber sofraya otururlar. Tavuğu aralarında paylaşırma işini ise misafire bırakmak isterler. O ise:

"Eh, bölüştürme işinden pek de anlamam amma velâkin kendi kısmetime düşene razı olursanız o zaman neden olmasın." der.

Neler yapacağını merak eden ev halkı, bedevinin söylediklerini kabul eder ve o da başlar böylece tavuğu alıp parçalarına bölerek dağıtmaya:

"Tavuğun başı evin reisine, kanatlar kızlara, butlar oğlanlara ve kemikli bir parça da evin ihtiyar hanımına, geri kalanlarıysa misafirin!"

Elbette baştan bedevinin söylediklerini kabul eden ev halkı bu duruma bir şey diyemez ve kısmetlerine düşen neyse mecburen razı olurlar.

---

³⁵ Basra, Irak'ın güneyinde bir kent; Irak'ın ikinci büyük şehri ve en önemli limanı.

Ertesi gün olup da yemek vakti gelince ev sahibi adam, karısına der ki:

"En iyisi sen bu sefer beş tavuk pişiriver bize."

Böylece ikinci günün akşamında birlikte tekrar sofraya otururlar ve bu sefer bedeviden bu beş tavuğu aralarında paylaşmasını isterler. Bedevi:

"Korkarım dün tavuktan payıma düşene memnun olmadınız!" der.

Ev halkı ise:

"Hiç olur mu öyle şey, tabii memnunuz. Bölüştür sen." diye cevaplarlar.

Dünden razı olan bedevi, bu sefer şöyle sorar onlara:

"Peki, tek kısmet mi yoksa çift kısmet mi istersiniz?"

Tek ve çiftten ne kastettiğini anlamasalar da tek kısmeti tercih ettiklerini söylerler. Bunun üzerine bedevi, tavuğun birini alıp evin babasına verir:

"Sen, eşin ve bir tavuk. Toplamda tek sayı olan üç eder."

Bir diğer tavuğu oğlanlara uzatır: "Siz ikiniz ve bir tavuk, üç olur."

Kızlara da öbür tavuğu atar: "Hah işte siz de üçe tamamladınız."

Son olarak ise kalanları önüne çekerek: "Eh geriye kalan iki tavuk ve ben de ettik mi üç!"

Fakat herkesin ona garip garip baktığını fark edince:

"Ne o? Yoksa memnun kalmadınız mı?" diye sorar.

Ev halkı ise:

"Sen en iyisi şu diğer dediğinden, çift kısımetle bölüştür bizlere." derler.

Bedevi hayhay dedikten sonra bu sefer evin babasına bir tavuk verir:

"Sen, iki oğlun ve bir tavuk, toplamda çift sayı olan dört ettiniz."

Ardından evin annesine bir diğer tavuğu vererek:

"Sen, iki kızın ve bir tavuk, işte siz de tam tamına dört oldunuz."

Nihayet sıra kendine gelmiştir. Geriye kalan üç tavuğu da iştahla kucaklayarak şöyle der:

"Ben ve üç tavuk, etti mi dört!"

Hınzır bir gülüşle çift kısımeti seçmelerine ve bu sayede tavuktan nasibinin artmasına şükreder. Bedevinin kurnaz zekâsı karşısında şaşkına dönen ev halkı ise onun tüm bu yaptıklarına bakarak hep birlikte kahkahayla gülerler.

Bir işi hakkını vererek yapmak manasındaki “*Verirsen doyur, vurursan duyur.*” atasözü gibi “*Kısmete düşeni güzelce pay etti*” sözü de paylaşırma işlerinde hakem seçilen birinin önceliği kendine değil diğerlerine vermesi, işini adaletli ve hakkaniyetli yapması için söylenir ve zamanla mesel halini alır böylece.

"İnsanlar arasında adaletle hüküm ver! Nefsin arzusuna uyma ki seni Allah'ın yolundan saptırmasın. Şüphesiz, Allah'ın yolundan sapanlar için, hesap gününü unutmalarından dolayı şiddetli bir azap vardır." (Sad Suresi, 26)

Tercüme ve Tashih: Betül ŞEKER

29. Devenin Belini Bükten Saman Çöpü

(Boşu boşuna zarar gördü)

Anlatılır ki işinde çok başarılı bir tüccar, ticari bir yolculuğa çıkar ve yolculuğu esnasında çok fazla mal satın alır. Bu onun hayatı boyunca yaptığı en büyük ticari işlem olur. Fakat ne yazık ki yanında sadece bir devesi vardır. Diğer tüccarlar ona, fazlalıkları taşıyıp yükü azaltsın diye bir deve daha satın almasını önerir. Ancak hiç parası kalmayan ve bunu söylemeye çekinen tüccar onlara malları deveye yüklemenin bir yolunu bildiğini söyler.

Gerçekten de ertesi sabah insanların şaşkın bakışları önünde tüm yükü deveye yükler. Deve sapasağlam ayakta dururken küçük bir saman demetini de sırtına konmasıyla artık dayanamaz ve yüklerle birlikte yere yığılır. Bunun üzerine insanlar küçücük bir saman demeti deveyi yere düşürdü diye alay etmeye başlar. ‘Devenin belini bükten saman çöpü’ tabirini her fırsatta kullanırlar. Tabi ki devenin belini bükten asıl sebebin tüccarın inat etmesi ve arkadaşlarını dinlememesi olduğunu da bilirler.

Böylece bu deyim sebebi küçük olan her büyük başarısızlığın ardından söylenir.

Tercüme: Güller ÖZDEMİR

Tashih: Şeydanur KIR

30. Edepli Edebinden Susar, Edepsiz de Ben Susturdum Sanır

(Bir çuval inciri berbat etmek)

Anlatıldığına göre Arap kabilelerinden bir kabile, başka bir kabileden bir adamı öldürür. Bunun üzerine iki kabilenin önde gelenleri bir araya gelir. Barış yapmayı ve intikamı önlemeyi konuşurlar. Hatipler kalkar ve olayın kan davasına dönüşmemesi için maktulün kabilesinden önerilen diyeti kabul etmelerini talep ederler.

Diyet görüşmeleri devam ederken aniden Cehize isimli bir kadın çıkagelir ve katilin yakalanıp öldürüldüğünü onlara haber verir. Artık konuşacak bir şey kalmaz ve ortam derin bir sessizliğe gömülür. Kimsenin ağzını bıçak açmaz. Hatipler “Cehize bize söyleyecek bir söz bırakmadı.” derler.

Sonrasında bu söz insanların çözmeye çalıştıkları bir meseleyi ansızın beklenmedik bir haberle kesen ve çabaları boşa çıkaran kimseler için kullanılan bir deyim dönüşür.

Tercüme: Kübranur BAKIR

Tashih: Büşra KAFTANCIOĞLU

31. Kız Çocuğu Babaya Düşkün Olur

Anlatılır ki el-Acfa'³⁶ ve kavminden üç kadın ay ışığıyla aydınlanmış bir gecede, güzel bir havada bir yaylaya çıkarlar ve aralarında “Hangi erkek daha iyidir?” diye konuşmaya başlarlar.

Kadınlardan biri:

“En iyisi şanslı ve kanaatkâr olandır.” der.

İkincisi:

“Çok asil ve soylu olan cömert kişidir.” der.

Üçüncüsü:

“Eşinin üstüne kuma getirmeyen cömert ve vefalı kişidir.” der.

Dördüncüsü:

“Vallahi tüm bu özellikler benim babamda var. O, güzel ahlaklı, sözünde duran, arkadaşlarının kendisini övdüğü, cömert ve asil biridir.” der.

O zamanel-Acfa' şöyle der:

“Kız çocuğu babaya düşkün olur. Yani bütün kızlar babalarının başkalarından daha iyi olduğunu düşünürler. Aynı

---

³⁶ **el-Acfa' binti Alkame es-Sadi:** Cahiliye döneminde hikmetli sözleri, belagati ve fesahati ile meşhur bir kadın.

şekilde bütün insanlar da kendi kabilelerini ve milletlerini beğenirler ve diğerlerinden üstün tutarlar.”

Cemheratu-l Emsal, Ebu Hilal el-Hasen el-Askeri, 1/142

Tercüme: Dilek KARAGÖZ

Tashih: Mahmut AĞUŞ

32. İyilik Yap, Kötülük Bul

(Besle Kargayı Oysun Gözünü)

Bir grup insan ava çıkar. Aniden karşılarında bir sırtlan³⁷ çıkıverir. Sırtlanı kovalamaya başlarlar. En sonunda sırtlan kaçmayı başarır. Bir bedevinin kulübesine saklanır. Kovalanan sırtlan, avcılardan kaçabilmek için bir bedevinin kulübesine saklanır. Bedevi, sırtlanı o ürkmüş ve sığınmak ister halde görür görmez kendisinden eman³⁸ beklediğini düşünür. Hemen kılıcını çekerek sırtlanı korumak için dışarı çıkar.

Avcılara sırtlandan ne istediklerini sorar. Onlar da:

“O sırtlan bizim avımız, bizim hakkımız³⁹. Ya sırtlanı sen bize ver, ya da bırak biz alalım.” diye seslenirler.

Bedevi:

“Olmaz, o bana sığınmışken size hayatta onu vermem.” der.

---

³⁷ **Sırtlan:** Sırtlangillerden, ana yurdu Afrika olan, iri bir kurt büyüklüğünde, postu benekli, sert ve kalın yelesi, dişleri, tırnakları çok güçlü, leş ve topraktan çıkardığı cesetlerle beslenen, memeli vahşî hayvan. (Arapça’da “Ümmü Amir” lakabıyla bilinir)

³⁸ **Aman/emân:** Yardım isteme, imdat dileme.

³⁹ **Hak:** Bir kimsenin, sorumluluğunu yüklenerek yaptığı bir işin maddî karşılığı.

Avcı grubu bedevinin avlarını kendilerine bırakmayacağını anlayıp ve sukutu hayale⁴⁰ uğrayarak oradan ayrılırlar. Sırtlanı bırakıp geri dönerler.

Bedevi, zavallı sırtlanı avcılardan kurtarabildiği için kendini kahraman gibi hisseder. Onu beslemeye başlar, güzelce yedirir içirir. Sırtlana önce süt sonra su verir. Yaşayıp kendine gelmesini sağlar.

Bedevi, sırtlanın doyup rahat ettiğini görünce onu kendi haline bırakıp işine gider. Sırtını döner dönmez sırtlan ona ihanet eder. Ansızın üstüne atlar. Karnını deşip⁴¹ kanını içer. Bedevi son nefesini verir⁴² ve ölür.

Sonra sırtlan kulübeden kaybolur ve tekrar orman hayatına geri döner.

Amcaoğlu kulübeye dönünce, bedeviyi öldürülmüş olarak bulur. Hemen sırtlanı aramaya gider, ama onu bulamaz. Bunun üzerine buluncaya kadar sırtlanın adımlarını takip eder. İhanete uğramış amcaoğlunun intikamı olarak sırtlanı öldürür. Sonra şiiri söyler:

---

⁴⁰ **Sukutu hayal:** Hayal kırıklığı, düş kırıklığı.

⁴¹ **Deşmek:** Yarmak, delmek, karıştırıp oyarak içindekini çıkarmak.

⁴² **Son nefesini vermek:** Can vermek, ölmek.

“Kim ki yapar hak etmeyene iyilik.”
Bulur sırtlanla dost⁴³ olanın akıbetini.
İkram etti sırtlana isteyince yakınlık,
Yiyecek ve bolca deve sütünü
Şişmanlattı doyuncaya dek
O ise dişleri ve pençesiyle yardı⁴⁴
İyilik yapanlara de ki, bu karşılık
Minnetsizlere yapılan iyilik bedelidir.

İnsanlar bu hikâyeyi duyunca, mesel oluncaya kadar meclis ve toplantılarında anlatmaya başlarlar. Kendisine iyilik yapılan ama kötülükle karşılık veren kimseye bu mesel söylenir hale gelir.

Tercüme: Betül MANAV

Tashih: Büşra KAFTANCIOĞLU

---

⁴³ **Dost:** Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis.

⁴⁴ **Yarmak:** Delip açmak

33. Boş Gezenin Kalfası

(Kuş Uçmaz Kervan Geçmez)

Bu atasözünün hikâyesi hicretin ikinci yılına tekabül eder. Ebu Süfyan Kureyş ticaret kervanıyla Mekke'ye dönerken Müslümanlar Kureyş kervanının gelişini öğrendiğinde yolunu kesmek istediler ve Müslümanların Medine-i Münevvere'ye hicret etmesinden sonra Kureyş'in onlardan aldığı malları onlardan geri almak istediler.

Ebu Süfyan bunu duyduğunda ticareti için endişelenip Müslümanlar tarafından bilinen, geçmeleri mümkün olabilecekleri yoldan uzaklaşmak için kafilenin yolunu değiştirir. Ve Ebu Süfyan Kureyş'e kabileyi savunmaya ve Müslümanlarla savaşmaya çağırın bir elçi gönderir.

Bunun üzerine Kureyş birden harekete geçer ve bunun için Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s) ve Ashabıyla savaşmak için yola çıkar. Kureyş kabileyi kurtarır ve Ebu Süfyan kabileyle beraber Mekke'ye döner. Dönüş yolunda Beni Züheyr Kafilesi'nden adamlarla karşılaşır onlara kibar bir şekilde şöyle der:

“Kuş uçmaz kervan geçmez” yani siz kabilede değildiniz toplulukta da değildiniz; yani savaşta da. Bununla Ebu Süfyan onlara hakaret etmek ve şereflerini ayakaltına almak ister.

Bu söz faydasız, olaylarda rolü olmayan insanlar için söylenir oldu. Bu söz sahibinin şerefini alçaltıp insanlar arasında onu küçük düşürür.

Tercüme: Eda DEMİRYÜREK

Tashih: Dilek KARAGÖZ

34. Ayağını Yorganına Göre Uzat

Anlatılır ki; babasından büyük bir servet kalan bir genç, bu serveti yerli yerince kullanamaz aksine har vurup harman savurur. Çevresindeki iyi gün dostları çoğalır ve sabahlara kadar eğlence seansları artar; dolayısıyla yaptıkları israf da artar. Hep birlikte yiyip içip eğlenirler, genci de yüzüne karşı övüp dururlar. Ve gencin babasından kalan bütün servet bitip tükenir, bir gecelik yiyeceğe muhtaç hale gelir. Sonra da arkadaşları tarafından terk edilir. Geçimini sağlayacak bir iş bulmak maksadıyla şehirden ayrılır. Bağ bahçe sahibi bir adamın yanına gelir ve adamın bahçesini kiralar. Ancak adam gencin iş bilmediğini, daha önce hiç çalışmadığını ve zengin bir aile çocuğu olduğunu fark eder ve şartların onu buna mecbur ettiğini anlar. Bahçe sahibi, gence şöyle sorar:

“Sen çalışmayı bilmiyorsun. Seni çalışmaya mecbur eden nedir? Kimsin sen?”

Genç tüm hikâyeyi adama anlatır. Bahçe sahibi anlatılanlara çok şaşırır. Çünkü gencin babasının kim olduğunu ve onun kolay kolay bitmeyecek bir servetinin olduğunu bilir. Ne var ki bu genç serveti çarçur edip bitirir. Adam;

“La havle ve la kuvvete illa billâh! Sen falancanın oğluyken senin böyle küçük düşmeni, küçük görülmeni istemiyorum.”

Sonra genci kızıyla nikâhlar ve sonra da evlendirir. Onları kendisine yakın küçük bir eve yerleştirir ve damadına şu nasihati söyler:

“Oğlum! Odun toplayıp satar, elinin emeğini yersin. Sana ayağını yorganına göre uzatmanı nasihat ediyorum.”

Genç, gerçekten babasıyla olan arkadaşlığı hürmetine bu nazik ve samimi adamın sözünü dinler ve durumuna göre harcama yapar, israf etmez.

Ve bundan sonra bu deyim insanların hallerine kanaat etmelerini, yapmacıklıktan uzak sade bir hayat sürmelerini ve ne orta halli olup ilkel bir hayat yaşayacak kadar cimri ne de israf edecek kadar savurgan olmasını öğütlemek için söylenir. Aynı zamanda başkasının malında gözünün olmamasını aksine onlarla komşuluk yapıp onları taklit etmesini söyler.

Tercüme: Rüveyda YILMAZ

Tashih: Arzu BURSA

35. Kalmak İsteyenin Nedeni Gitmek İsteyenin Bahanesi Çok Olur

Anlatılana göre, hocanın bir evi vardır. Kendisi biraz nakit elde etme arzusuyla bu evi satmaya niyetlenir. Ancak bir yandan da elindekini kaybetmekten korkmakta, malı yitip gitmesin istemektedir. Nitekim evini satın alacak olan kimseye, evin içerisinde, duvarda kendisine ait bir çivi bırakmasını şart koşar. Alıcı da bu şartı arkasındaki niyeti çok da sorgulamadan kabul ediverir. Ancak birkaç gün sonra hoca çıkıp gelince şaşkınlığını gizleyemez. Ziyaretinin sebebini sorduğunda, hoca:

“Çivim yerinde mi kontrol etmeye geldim.” cevabını verir.

Adam kendisini selamlayıp oturtur, çeşitli ikramlarda bulunur. Gel gelelim ziyaret uzadıkça uzar, adam hocanın varlığından sıkılmaya başlar.

Derken gece olur, bizim hoca cübbesini çıkarır ve yere sererek uyumaya hazırlanır. Sonunda adamın sabrı taşar ve dayanamayarak:

“Yahu Hoca, senin niyetin nedir? Söyle de bilelim.” der.

Hoca tüm sakinliğiyle:

“Görmüyor musun arkadaş? Çivimin gölgesinde uyuyorum işte!” diye cevap verir.

Bu olay daha birçok kez tekrarlanır. Hoca her seferinde çivi kontrol etme bahanesiyle gelir, uzun saatler oturduktan sonra yatmaya kalır. Bu ziyaretler için de özellikle yemek vakitlerini seçer. Böylece bedavadan karnını da bir güzel doyurmuş olur. Bir, iki, üç derken sonunda adamcağzın canına tak eder. Bu duruma daha fazla katlanamayarak evi ve içerisinde neyi varsa bırakıp kaçar.

“Hocanın çivisi” sözü de istenilen hedefe ulaşmak için sudan bahaneler üretildiğinde söylenen bir deyim haline gelir.

Tercüme ve Tashih: Betül BAYCAR

36. Eden Bulur

Denir ki, vakti zamanında Kralın biri yolu üzerinde bir çocuk bulur, yanına alarak evine götürür ve ona öksüz Ahmet adını verir. Bu çocuğun çok zeki olduğu ortaya çıkar. Kral onu yetiştirip büyütür ve sonra sarayın işlerinde görevlendirmeye başlar.

Günlerden bir gün cariyelerden biri ağlayarak Kralın huzuruna geldiğinde Kral ona bu ağlamanın sebebi nedir diye sorar. Cariye Kral'a, öksüz Ahmet'in ona saldırıp tecavüze yeltendiğini ve ihanetine ortak etmek istediğini söyler.

Kral bu duydukları karşısında çok öfkelenerek bu çocuğa yapmış olduğu tüm iyiliklere ve öğrettiği her şeye karşılık olarak ona ihanet ettiği için, tüm verdiklerine pişman olur ve onu öldürmeye karar verir. Kral baş hizmetçisini yanına çağırarak ona der ki:

“Sana şöyle şöyle bir şey için birini gönderirsem onu öldür.”

Biraz sonra öksüz Ahmet'i yanına çağırarak ona şöyle şöyle bir şey istemek için baş hizmetçiye gitmesini söyler. Öksüz Ahmet “Peki” diyerek çıkar ve yolu üzerinde aralarında anlaşmazlık olduğu için tartışan bazı hizmetçileri görür ve ondan aralarında hakemlik etmesini isterler. Onlara Kralın ona vermiş olduğu görevi söyleyerek kalamayacağını söyler. Onlar da kralın istediği şeyi diğer hizmetçinin getirmesi için

gönderebileceklerini, onunda orada kalarak sorunu halletmesini isterler. Adamların bu isteğini kabul eder ve söyledikleri hizmetçiyi onun yerine gönderir.

Gönderilen hizmetçi, baş hizmetçiye giderek istenilen şeyi anlattığında, baş hizmetçi onu öldürür. Kral bu olanları duyunca hemen öksüz Ahmet'in huzuruna getirilmesini emreder. Kral ona:

“Bu öldürülen hizmetçinin suçunun ne olduğunu biliyor musun?” der.

Öksüz Ahmet de:

“Evet, biliyorum, o hizmetçi filan cariye ile şöyle şöyle etti.” der.

Kral o an ona anlatılan her şeyin hizmetçi ve cariyenin, öksüz Ahmet'e karşı kurulmuş bir tuzağı olduğunu anlar ve cariyenin hemen huzuruna getirilmesini emreder. Cariye suçunu itiraf ederek, tüm anlatılanların öksüz Ahmet'e karşı, sevgilisiyle birlikte hazırlamış oldukları bir plan olduğunu anlatır. Kral cariyenin de cezalandırılmasını emreder.

Böylelikle yüce Allah'ın inayetiyle hizmetçi ve cariyenin, öksüz Ahmet'e karşı hazırladıkları plan bozulmuş olup, suçsuz bir insana karşı kendi kazdıkları çukura kendileri düşerler.

Tercüme: Mahmut AĞUŞ / **Tashih:** Emine BİLİR

37. Doğrunun Yardımcısı Allah'tır

(Allah'a Karşı İhlâslı Olan Kurtulur)

Allah Rasulu (a.s) çölde giden üç gencin hikâyesini anlatır. Birdenbire çok şiddetli bir yağmura yakalanırlar. Bardaktan boşalırcasına yağın yağmurun etkisiyle bir mağaraya sığınır. Ancak, selin şiddetinden kayalar yerinden oynar. Kocaman bir kaya onları kuşatır ve içinde oldukları mağaranın girişini kapatır. Allah'ın rahmetinden başka hiçbir şeyin kendilerini kurtaramayacağına kanaat getirirler. Ne bir kimse onlara ulaşabilir ne de yağmurun yok ettiği ayak izlerini görebilir.

Yüce Allah'a kurtulma umuduyla dua etmeye başlarlar. İlk iki gençten biri Allah'tan geçmişte yaptığı Salih amellerle yardım dilemeyi teklif eder. Böylelikle belki Allah, mağaranın kapısındaki bu kayayı uzaklaştırır.

Bu ilk genç, ebeveynlerine karşı iyi davrandığı için dua etmeye başlar:

“Allah'ım sen biliyorsun ki, annem ile babamı oğullarımdan daha çok severim. Ben iki büyükbaş hayvanımın sütlerini sağıyorum ve çocuklarıma içirmeden önce anneme ve babama içiririm. Bir defasında geciktim ve onları uyurken gördüm. Oğullarım ayağımın dibinde ağladıkları halde, uyanacakları vakte kadar süt taşıyarak aralarında durdum. Allah'ım eğer bunu senin rızan için yaptığımı biliyorsan o zaman

şu kayayı yerinden oynat. “ Ardından gerçekten kaya birazcık hareket eder.

Daha sonra diğer genç başından geçeni anlatır ve Allah’a şöyle itirafta bulunur:

“Allah’ım sen biliyorsun ki amcamın kızını çok seviyorum. Çok kez ona onunla birlikte olmak istediğimi de söyledim fakat reddetti. Ve bir defasında, paraya ihtiyacı olduğu için, kabul etsin diye bir şey yaptım. Ona para verdiğim takdirde birlikte olmayı kabul etti. Halvet esnasında Rabbim bana hatırlattı ve böylece onu senin rızan için bıraktım, ona dokunmadım bile. Yine de parayı ona bıraktım. Allah’ım eğer bunu senin rızan için yaptığımı biliyorsan o zaman şu kayayı yerinden oynat.” Ardından gerçekten de kaya birazcık daha hareket eder.

Üçüncü genç de dedi ki:

“Allah’ım biliyorsun ki bir işçi tuttum. Onun maaşı az bir meblağ idi. İşini bitirdiğinde parasını verdim ama kabul etmedi. Ben de o parayı sakladım, parayı biriktirdim ve bir sığır sürüsü aldım ve onlara bakması için birini görevlendirdim. Öyle ki işçi, bırakmış olduğu ücreti istemek için geri döndü. Ben de ona yetiştirmiş olduğum sığır sürüsünü verdim. Allah’ım eğer bunu senin rızan için yaptığımı biliyorsan o zaman şu kayayı hareket ettir ki bizde şu mağaranın karanlığından kurtulup kaçalım.” Üçüncü genç başından geçeni anlatır anlatmaz Allah o kayayı

oradan uzaklaştırır. Böylece üç genç Allah'a olan samimiyetleri ve salih amelleri sayesinde kendilerini kurtarırlar. Bunun üzerine Allah Resulü (a.s.):

“Kim Allah'a karşı samimi olursa kurtuluşa erer.” buyurdular.

Tercüme: Oğuz Arif DEMİR

Tashih: Melike ABUŞ

38. Ölme Eşğim, Yaz Gelecek

Bir adamın kardeşi yiyecek bir şey istemek üzere gelir. Bunun üzerine Urkup'da ona: "Bu hurma ağacı meyve verirse ilk meyvesi senin." der. Hurma meyve verince Urkup'un kardeşi kendisine gelir ve Urkup'da ona:

"Hurma biraz yeşilleninceye⁴⁵ kadar izin ver." der.

Hurma biraz yeşillenince ona:

"Hurma biraz daha beyazlaşınca⁴⁶ kadar izin ver." der.

Hurma biraz daha beyazlaşınca ona:

"Hurma tatlılaşınca⁴⁷ kadar izin ver." der.

Hurma tatlılaşınca ona: "Hurma kuruyuncaya⁴⁸ kadar izin ver." der. Hurma kuruyunca geceleyin, Urkup, ağaca gidip hurmaları toplar ve kardeşine hiçbir şey vermez.

Böylece sözünü tutmamakta mesel haline gelir;

Urkup'un sözlerinin darb-ı meselde bir yeri vardır,

Odarb-ı meselde ancak yalan söyleyenler içindir.

Urkup sadece sözünde durmayan bir adam değil, aynı zamanda kardeşine bir şey vermek hususunda da cimri bir adamdır. Bu da, hurma ağacının meyvesini kardeşine vereceğine

---

⁴⁵ **Belah:** yeşil hurma

⁴⁶ **Zehv:** beyaz hurma

⁴⁷ **Rutab:** taze hurma

⁴⁸ **Temr:** kuru hurma

söz verip kendisine minnet ettirmesini sağlar. Kardeşinin istekleri her sefer artar ve ona hurmayı vermeyeceğini söylemez. Hatta hurma toplama vakti gelinceye kadar onu hurmanın lezzetiyle hayal kurar şekilde bırakır ve bu da yaptığı hatasını daha çok büyütür. Bu yüzden sözden dönme, erteleme ve cimrilikten darb-ı mesel halini alır ki bu, Allah ve Rasulünün bizden sakındırdığı bir husustur.

Tercüme: Hatice ZAFER

Tashih: Melike ABUŞ

39. Günahdan Kaçmak, Sevaptan Önce Gelir.

(Bizim ve Onların Selâmeti,

**Bizim Sevap Kazanıp Onların ise Günah İşlemelerinden
Daha Hayırlıdır)**

Tâbiinden İbrahim en-Nehâî'nin, Allah rahmet etsin, bir gözü âmâ idi. Talebesi Süleyman b. Mihran'ın ise gözleri iyi görmezdi.⁴⁹

Günlerden bir gün camiye gitmek üzere Kûfe yollarından birinde yürürlerken İmam en-Nehai:

“Ey Süleyman sen bir yoldan; ben de başka bir yoldan gitsem, ne dersin? Cahillerin bizi birlikte giderken görüp ‘Tek gözlü adam, gözleri zayıf görene rehberlik ediyor’ diyerek gıybetimizi edip günah işlemelerinden korkuyorum” der.

El-A'meş:

“Ey Ebu İmran! Bizim sevap kazanıp onların da günah işlemelerinden sana ne?” der.

Bunun üzerine En-Nehâî şöyle der:

“Subhânallah! Bilakis hem bizim hem de onların selâmeti, bizim sevap kazanıp onların ise günah işlemelerinden daha hayırlıdır.”

---

⁴⁹ A'meşe'l-ayn: Görme güçlüğü olan, zayıf gören kimse.

İbrahim en-Nehai, kendisinin ve öğrencisinin onların eziyet ve ayıplamalarından kurtulmasını istediği gibi insanların da kendilerine dil uzatmalarını engelleyerek eziyetten kurtulmalarını ister.İşte bu, Sahabe-i Kirâm'ın (r.a) öğretisiyle yetişmiş Tâbiîn'in ahlâkıdır.

Onlar bu dersleri ve ibretlik hikâyeleri, Ümmet-i Muhammed'in ıslahı için, bize rehberlik etsin, onunla hidayete erelim ve hayatlarımızda uygulayalım diye arkalarında bırakmışlardır.

El-Muntazam fî Târihi'l-Umemive'l-Mulûk, Cemâlü'-dînEbu'l-Ferec el-Cevzî, 22/7.

Tercüme: Fatma DÜNDAR

Tashih: Kübra Nur BAKIR

40. Tencere Yuvarlanmış Kapağını Bulmuş

Bir zamanlar Şen adında çok zeki ve bilgili bir adam yaşamaktadır. Bu adam bir gün kendisi gibi bilgin ve akıllı bir kız bulup evlenmek için atına atlayıp yola çıkar. Yolda bir adama rastlar. Adam köyüne gidiyordur. Şen de adama katılıp birlikte yolculuk etmeye başlarlar. Şen adama sorar:

- Ben mi seni yükleneyim, yoksa sen mi beni yüklenirsin?

Adam:

- Bu nasıl söz? İkimiz de atlyken birbirimizi nasıl yükleniriz?" diye yanıt verir.

Biraz ilerleyip köye yaklaştıklarında, Şen biçilmiş ekinleri görünce tekrar sorar:

-Bu ekinler yenmiş mi yenmemiş mi? Adam iyice sinirlenir:

-Be cahil adam! Ekini saplarıyla görüyorsun da yenip yenmediğini mi anlamıyorsun?

Köye varınca da bir cenazeye rastlarlar. Şen yine sorar:

- Bu tabutun içindeki ölü mü, yoksa diri mi?

Adam öfkeyle yüzünü çevirir ve:

-"*Senin gibi tuhaf ve cahil bir adam ömrümde görmedim!*" diye çıkışır.

Adamcağız, sorularına bir anlam veremediği bu yol arkadaşısını o gün evinde konuk eder. Evde adamın Tabaka adında bir kızı vardır. Kız babasına konuğun kim olduğunu sorar. Adam da onun kendisine sorduğu aptalca soruları sıralar ve pek tuhaf bir adam olduğunu söyler. Fakat kız:

“Baba, bu adam tuhaf değil” der ve sorularına açıklık getirir.

“Birinci sorusunda; “ben mi söze başlayayım yoksa sen mi?” demek ister. İkinci sorunda; “ekin sahipleri onun parasını yemişler mi acaba?” üçüncüsün de ise; “Acaba bu ölü kendi adını yaşatacak evlat bırakmış mıdır?” diye sormak ister.

Bunun üzerine adam, Şen’in yanına dönüp soruların yanıtını kendisine aktarır. Şen ise,

“Bu sözler senin değil. Sahibini açıklar mısın?” deyince, adam kendi kızı olduğunu itiraf eder. Şen:

“Ben işte böyle bir kız arıyordum.” diyerek onunla evlenmek istediğini beyan eder ve Anne babasının da rızasıyla Tabaka ile evlenen Şen evlenir. Bunun üzerine Tabaka kızı alıp ailesine götürür.

Çevre halkı da bu evlilik karşısında:

“Vafeka şen tabaka.”, yani *“Kap kapağına uygun düştü.”* derler. Çünkü “Şen” su kabı, “Tabaka” ise kapak anlamındadır.

Türkçemizde ise bu söz, “*Tencere yuvarlandı, kapağını buldu.*” atasözüne dönüşmüştür.

Tercüme: Kevser ÖZÇELİK

Tashih: Abdullah KIZILCIK

